

Cass. Ki van itt?

Case. Római.

Cass. Casca, hangod után.

Case. Nem rossz füled van Cassius. Minő éj!

Cass. Derék embernek vajmi kedves éj!

Case. Ki látta valaha égnek ily haragját?

Cass. Ki a földet látta ily bünteljesen.

Részemről, én az utcákat bejártam,

Kivette magamat a veszélyes éjnek,

És ily födetlen, mint látsz, mellemet

Kitártam a mennykő csapásinak,

S midőn a villám kék cikázata

Az ég keblét megnyitni láttatott:

Útjába álltam s lángja ellenébe.

Case. De mért kísérted így az egeket?

Embernek sorsa félni és remegni,

Ha rémitéseül az istenek

Ily szörnyű hírmondókat küldenek.

Cass. Tumpult vagy, Casca, s melynek rómaid

Hívítni kén', az életszakra benned

Hibázik, vagy hogy nem használod azt.

Halvány-merőn nézsz, félsz s csodálkozol,

Látván az ég ily szertelen haragját;

De ha való okát meggondolod,

Mért e tüzek s e bolygó szellemek;

Miért fajúl el állat és madár;

Mi tesz bohóvá aggot s kisedet

Bölcselkedővé; mért változnak el

E dolgok mind velők szült erejük,

Természetük s rendeltetésök ellen

Ily balszerűkké: — meg kell vallanod,

Hogy ég adá e szellemet beléjük,

Intó s ijesztő jellé téve őket

Egy képtelen kormányu hon felett.

És én egy embert mondhatnék neked,

Hasont ez adáz éjhez, a ki dörg,

Villámlik, sírokat nyit és dühöng

Miként az oroszán a Capitoliumnál;

Embert, személyre, mint mi, nem hatásbat.

De aki bámulandó nagyra nőtt
S rémes, mint mind e rendkívüli vész.

Case. Caesar, kit értesz, nemde, Cassius?

Cass. Akárki bár. Mert most a római
Olyan tagú s kelmű mint ősei ;
De hajh ! apáink lelke már kihalt
S anyák szivétül kormányoztatunk :
Igánk s türelmünk gyáva nőt mutat.

Case. Valóban híre van, hogy a tanács
Holnap királylyá készül tenni Caesart :
Koronát viselhet szárazon, vizen,
És mindenütt Itálián kívül.

Cass. Akkor tudom, hová dőf e vasam :
Rabságtól Cassiust mentse Cassius.
Erőt gyengének ebben, büntetést
Zsarnoknak ebben adtok, istenek :
Sem kőtorony, sem rézből vert falak
S szűk légü börtön, sem kemény bilincs
A szellem erejét meg nem köthetik.
Az élet, únva földi nyűgöket,
Búcsút magának mindig képes adni.
Ha ezt tudom, tudhatja minden ember.
Hogy ami rész önkény reám esik,
Lerázhatom kényemre. *(Mennydörög folyvást.)*

Case. Szint' ugy én ;
S minden rabnak kezében a tehetség,
Eltépni szolgasága lánczait.

Cass. S mért volna hát Caesar zsarnok? szegény !
Tudom, nem volna ő farkas, hanem
Mert látja, hogy a rómaiak juhok ;
Nem volna ő oroslán, csak magunk
Őzek ne volnánk. A ki nagy tüzet
Kiván éleszni hirtelen, silány
Szalmával kezdi. Róma mely szemét,
Mi gaz, mely ízék, hogy rossz tűzi-szerként
Oly hitványságnak, mint Caesar, derüt
S fényt adni szolgál? Hajh ! de fájdalom,
Hová ragadtál? Én tán ezeket
Kész rabnak mondom ; úgy, tudom, hogy értök

Felelni kell ; ám fegyverzett vagyok
És a veszély engem meg nem zavar.

Cass. Cascának szólasz s oly egy férfinak,
Ki nem vigyorgó hírharang. Kezem rá!
Kezdj pártot mind e sérv orvoslatára,
S ha van, ki bármi messze lépni mer,
E láb is ott lesz.

Cass. Így! az alku áll,
Most Casca tudd meg, néhány rómaít
A legnemesb szivek közül reá bírek,
Hogy egy merényt vállaljanak velem
Becsületes veszélyü sikerért.
Most ők, tudom, Pompejus csarnokában
Várnak rám ; mert e szörnyű éjszaka
Utczán mulatni s járni nem való ;
S az elem alkatja olyan arczot ölt,
Mint a merény, mit kezdendők vagyunk :
Tüzezt, vérengzöt, rémületest.

(*Cinna jő.*)

Case. Légy csendben, itt valaki sietve jő.

Cass. Az Cinna, járásáról ismerem.

Ő jó barátunk. Cinna, hova sietsz?

Cinn. Téged kereslek.

— Nem Metellus ez?

Cass. Nem ; Casca, frígyesünk a vállalathoz.
Nem várnak, Cinna, rám?

Cinn. Örülök.

Mi szörnyű éj ez ! néhány társaink
Csodálatos dolgot szemléltének.

Cass. Nem várnak engem Cinna? szólj !

Cinn.

Igen,

Várnak reád. Oh Cassius, ha a nemes
Brutust felünkre bírnád szerzeni !

Cass. Jó Cinna, légy nyugodt. Fogd ezt az írást
És hagyd a praetor székében, hogy ott
Találja Brutus ; ezt hajtsd ablakába ;
Az ós Brutus szobrán ragaszd fel ezt.
Onnan Pompejus csarnokába térj,
Hol megtalálandsz. Vajjon Decius

Brutus s Trebonius is ott vannak-e?

Cinn. Mind, csak Metellus Cimber nem, ki téged Honn felkeresni ment. Én sietek Ez iratokkal, a mint meghagyád.

Cass. Aztán Pompejus csarnokába térj meg.

(*Cinna el.*)

Jőjj Casca ; míg nem nappallik, mi Brutust Nézzük meg honn. Főbb része már mienk ; Egy ostrom még s egészen bírjuk őt.

Cass. Oh ! magasan ül a nép szívében ő. És a mi bennünk bűnnek látszanék, Tekintete, legdúsabb alchymiaként Érdem- s erényre változtatja azt.

Cass. Őt és becsét s szükségünket reá, Igen helyesen fogád fel. Most jerünk. Már éjfél mult s előbb mint nappalodnék, Felverjük őt és szerződünk vele. (Elmennek.)

MÁSODIK FELVONÁS.

I. SZIN.

Ugyanott. — Brutus kertje.

(*Brutus jő.*)

Brut. Hejh ! Lucius !

A csillagokból nem tudom kivenni,
Mi messze a nap. Hallod, Lucius?
Bár vétkem volna ilyen jól alunni.
Nos Lucius ! fel, mondom, Lucius !

Luc.

Híttál uram?

Brut. Vigy könyvszobámba gyertyát, Lucius,
S ha ég, jelentsd meg itt.

Luc.

Igen, uram. (El.)

Brut. Neki meg kell halni. A mi engem illet
Személyes ok nem indít ellene,
Csupán a közjó. Ő koronát kíván.
Kérdés : ezáltal mily természetet vált?
A hév napfény az, mely kigyót kikölt,
S ez vigyázatra int. Koronát neki.
Igen, fulánkot adni, hogy vele
Kényére ártson. A nagyság visszaél
Hatalmával, midőn azt elszakasztja
A lelkiismérettől. És valót
Ítéelve Caesarról, nem vettem észre,
Hogy szenvedély uralkodnék eszén ;
De köztapasztalás szerint alázat
Az ifjú nagyravágyás lépcséje,
A melyhez arczczal áll a felmenő,

De hátat fordít végfokára jutva
 A lajtorjának, s fellegekbe néz,
 Megvetve, mellyen feljutott, az aljas
 Lépcsőt. Így Caesar is tehet. Nehogy
 Tehessen, előzzük őt. S mert a vitály
 Nem kap hitelt azáltal, ami ő most,
 Fordítsuk így: az, a mi most, ha megnő,
 Ilyen meg olyan túlságokra hág.
 Tekintsük úgy, mint a kigyótojást,
 Mi, ha kikél, mérges lesz, mint faja;
 Azért a héjban gyilkoljuk meg őt.

(*Lucius visszajő.*)

Luc. Uram, szobádban ég a gyertya már.
 Kovát keresvén, ezt a zárt irást
 Találtam ablakodban, s bizonyos,
 Hogy ott nem volt, midőn fekünni mentem.

(*Levelet nyújt.*)

Brut. Lefekhetel ismét, még nincs reg. Fiú,
 Nincs holnap Martiusnak idusa?

Luc. Nem tudom, uram.

Brut. Tekintsd a naptárt s hozz felőle hírt.

Luc. Igen, uram. (*El.*)

Brut. A légben fendöbörgő párafény
 Elég világot ad; olvashatok.

(*Felbontja a levelet s olvas.*)

»Brutus, te alszol? ébredj s lásd magad.
 Rómának kell-e hát? — szólj, üss, javíts.

Brutus, te alszol? ébredj!»

Több ilyen elszórt unszolásokat
 Szedtem fel immár.

»Rómának kell-e?» ezt így tölthetem be:

Rómának egytől kell-e félnie?

Elődim Róma tériről kiverték

Tarquiniust királylyá lettekor.

»Szólj, üss, javíts.« Beszélni s ütni

Szólítatom fel? Róma! fogadom,

Csak jobbulás kövesse, megnyered

Brutus kezétől mind, a mit kívánsz.

(*Lucius jő.*)

Luc. Tizennégy napja mult el Martiusnak.
(*Kopogás künn.*)

Brut. Jól van ; de menj, zörögnek a kapun. —
(*Lucius el.*)

Mióta Cassius Caesar ellen unszolt,
Nem alhatám. A veszélyteli
Tett megvetése s gondolása közt
Egész idő olyan mint rémalak,
S borzalmas álom. Akkor a halandó
Életművek s a genius tanácsot
Ülnek s az ember alkotmánya, mint
Egy kis királyság háborog magában
S a zendülésnek sorsát szenvedí.
(*Lucius visszajő.*)

Luc. Testvéred Cassius van a kapun
És látni kíván.

Brut. Maga van?

Luc. Nem, vannak többen is vele.

Brut. Isméred őket?

Luc. Nem, uram, kalapjok a fülig lenyomva,
Palásttal arczuk félig fődve van,
Hogy semmikép, egy jelről sem bírom
Kitudni őket.

Brut. Ók, a párt. Bocsásd be. (*Lucius el.*)

Oh, összesküvés ! szégyenled-e
Éjjel mutatni vészes arczodat,
Hol legszabadabb a rossz? Úgy hol találsz
Barlangra nappal, mely elég setét
Szörnyarczodat befedni? Ne keress.
Öltözz' mosolyba s nyájasságba ; mert ha
Természetes képedben állsz elé,
Nem mély eléggé Erebus maga,
Hogy eltakarjon a gyanú előtt.
(*Cassius, Casca, Decius, Cinna, Metellus Cimber
és Trebonius jönnek.*)

Cass. Félek, nyugalmad ellen vétkezünk.
Jó reggelt, Brutus ; nem háborgatunk?

Brut. Most keltem ; ébren virrasztám az éjt.
Ismérem mind e férfi-társidat?

Cass. Egytől-egyig. S közöttük nincs, ki nem Tisztelne, s mind óhajtják, hogy magadról Oly véleménynyel volnál, mint a melylyel Viseltetik minden jobb római.

Ez itt Trebonius.

Brut. Üdvözlöm őt.

Cass. Ez Decius Brutus itt.

Brut. Üdvözlöm őt is.

Cass. Ez itt Metellus Cimber, Casca, Cinna.

Brut. Üdvözve légyenek!

Mi éber gond vetette fel magát

Szemeitek és az éj közé?

Cass. Egy szóra kérlek.

(Brutus és Cassius halkán beszélnek.)

Dec. Itt van kelet; nem a nap kél-e itt?

Cass. Nem.

Cinn. Sőt megbocsáss, igen, s amott a szürke A fellegek közt a nap hirnöke. [csíik

Cass. Valljátok meg, hogy mindketten csalódtok.

Itt, merre kardom vége áll, kel a nap,

Mi jóval inkább dél iránt esik,

Az évnek ifjuságát számba véve;

Csak két hó mulva virrad majd fölebb

Éjszak felé; és a magas kelet,

Mint a Capitolium áll, emerre van.

Brut. Mind és egyenkint adjatok kezet.

Cass. Határozatunkra esküdjünk hitet.

Brut. Nem, semmi esküvés! Ha ember arcza,

Ha lelki gyötrelmünk s a kor hibái

Csekély ok, akkor menjünk szét s kiki

Keresse lomha ágyát jó korán;

A nagyralátó önkény hadd tiporjon,

Míg el nem hullunk sors szerint. De ha

Ezekben, mint hiszem, van annyi tűz,

Hogy lelket adjon gyávának s a lágy nőt

Vitézzé edzze: úgy, jó honfiak,

Mi inger kell még, mint saját ügyünk,

Mely jobbításra unszoljon? mi frigy,

Mint hallga rómaiak, kik szavokat

Adák s azt vissza nem veszik? mi eskü,
 Mint emberségnek emberség lekötve,
 Hogy ez legyen, vagy érte elesünk.
 Esküdjének pap, gyáva s a ravasz,
 Gyarló öreg s oly tűrő lelkek, akik
 Bántalmat megköszönnek, eskügyék
 Rossz ügyben oly nép, melyhez nem bizunk;
 De meg ne fertőztessük e merény
 Őszinteségét s elszánt lelkeink
 Bizalmát, azt gondolva, hogy nekünk is
 Az ügy- vagy tette nézve eskü kelle:
 Holott azon nemes vér, mely pezseg
 Minden rómaiban, korccsá aljasúl,
 Mihelyt a legkisebb részt megszegi
 Igéretéből, mellyet fogadott.

Cass. Hát Cícero? Ne kémleljük ki őt?
 Úgy vélem, ő velünk fog tartani.

Case. Ne hagyjuk őt ki.

Cinn. Nem, nem semmikép.

Met. Oh foglaljuk le őt! Ezüst haja
 Megszerzi a jó véleményt reánk,
 S szavakat veend javalni tetteinket;
 Kezünket, az lesz a hír, bölcs esze
 Igazgatá, s korunk szilaj heve
 Tekintetével földve nem tűnik fel.

Brut. Oh, hagyjuk őt, ne nyiljunk meg neki.
 Ő semmi vállalatnak nem barátja,
 Mely mástól származott.

Cass. Hát hagyjuk őt.

Case. Valóban ő nem alkalmas.

Dec. Senkit ne bántunk, mint Caesart magát?

Cass. Jól emlékeztetsz; mert Antoniusnak,

Kit Caesar úgy szeret, nem volna jó
 Túlélni Caesart; álnok kontatóra
 Fogunk találni benne, és hatalma
 Oly messze terjedő, ha neveli,
 Hogy bajba hozhat; jobb elejét vegyük
 S essék együtt Caesar s Antonius.

Brut. Ádázat volna, Cassius, leütnünk

A főt s aztán a testet szétagolni :
 Őlésben düh, kajánság azután ;
 Antonius Caesarnak tagja csak.
 Ne hentesek, de áldozók legyünk.
 Mi Caesar lelke ellen támadunk fel,
 S lélekben nincs vér. Vajha, Cassius,
 Férnünk lehetne Caesar szelleméhez
 S el nem tagolni Caesart ! Hajh, de érte
 Caesarnak vérzeni kell. S nemes barátim,
 Őljük meg őt bátran, ne dühösen ;
 Metéljük őt fel istenek torául,
 Ne konzoljuk, mint ebnek szánt dögöt.
 Tegyen szivünk, mint álnok úr, ki szolgát
 Vad tette bujtogat s ha téve van,
 Feddőzni látszik ; ez majd azt mutatja,
 Hogy nem kaján : szükséges volt művünk.
 S ha ezt a nép ily szemmel nézi majd,
 Orvosnak mondatunk, nem gyilkosoknak.
 Mi illeti Antoniust, feledd el őt :
 Ő nem hatalmasb, mint Caesar keze,
 Caesar fejének estivel.

Cass. Én tartok tőle mégis, mert azon
 Rögzött barátság Caesarhoz —

Brut. Ah, Cassius, ne is gondolj reá.
 Ha szereti Caesart, mind, amit tehet,
 Caesarra emlékezni s érte halni.
 S ez több, mint tőle telnék ; vad gyönyör,
 Játék, tivornya foglalták el őt.

Treb. Ne bántsuk, nincs mit tőle tartani ;
 Ő élni s még ezen kacagni fog.

(Óráütés.)

Brut. Csitt ! Hány lehet ?

Cass. Az óra hármát üt.

Treb. Ideje, hogy menjünk.

Cass. Kétséges nagyon.

Vajjon ma Caesar eljövend-e vagy nem ?
 Mert egy kor óta a bűvökre hajt,
 Ellenkezőleg, mint előbb itélt
 Szertartás, álom s képzelmek felől.

Lehet, hogy e most megjelent csodák,
 Ez éj szokatlan ijedelmei
 S az augurok jövendölései
 Ma visszatartják a Capitoliumtól.

Dec. Attól ne tarts; ha úgy van eltökélve,
 Én másra bírom. Ő szereti hallani,
 Hogy szarvorrút fa, medvéket tükör,
 Oroszlánt háló, elefántot verem
 S embert hizelgés ejt meg; ám, ha mondom,
 Hogy ő utálja a hizelkedőt,
 Azt mondja, úgy van, s ezzel leggonoszbúl
 Le van hizelgve. Bizzátok reám.
 Kedvének én majd jó irányt adok,
 És elhozandom a Capitoliumba.

Cass. Nem úgy; mind elmegyünk meghíni őt.

Brut. Nyolcz órakor, legkésőbb, nemde úgy?

Cinn. Nyolcz órakor ne hibázzék senki is.

Met. Cajus Ligarius bosszús reá,
 Mert megszidá, hogy Pompejust dicsérte.
 Csodálom, hogy rá nem gondoltatok.

Brut. Menj, jó Metellus, hozzá; engem ő
 Szeret, s adék is rá okot neki.
 Csak küldd el; én majd elkészítem őt.

Cass. Ránk virrad immár; Brutus, elhagyunk.
 Széledjetek barátim, és kiki
 Megemlékezzék, mit szólott, s magát
 Viselje, mint valódi római.

Brut. Jó kedvvel, urak, s vidáman nézzetek,
 Ne hordjuk szándokunkat arczainkon;
 Viseljük azt úgy, mint színészeink:
 Kimért szilárdan s lankadatlanúl.
 S most járjatok mindnyájan boldogúl.

(Brutuson kívül mind el.)

Hejh! Lucius erősen alszik; semmi baj.
 Éldeld a szender mézes harmatát:
 Még nincsenek rém- s ábránd-képeid,
 Miket az őrgond emberagyba vet;
 Azért van oly ép álmod.

(Portia jő.)

Port. Brutus, uram !

Brut. Hogy' Portiám? mit gondolsz, mért kelél
Nem válik épségedre a durva, hűs [fel?
Regnek kitenni gyenge testedet.

Port. Neked sem, Brutus ; tegnap nem szelíden
Szökél el ágyamtól ; a vacsorát
Félben szakasztván, járál fel s alá,
Mélázva és sohajtva, s karjaid
Keresztbe vetve ; és ha kérdezőlek,
Szemet meresztél zordonúl reám ;
Hogy sürgetőztem, rázád fejedet,
És túrtelen lábaddal tombolál
Unszoltalak mégis ; te nem feleltél.
Hanem haraggal mozdult meg kezed ;
Távoznom intél. Távoztam, nehogy
Neveljem még békétlenségedet,
Mely már lobogni látszott, és mivel
Hivém, hogy az szeszély játéka csak,
Mely minden embert néha megkerül.
Ez enni nem hágy, szólni és alunni,
S ha oly hatalma volna képeden,
Mint lelkedet már elváltoztatá,
Nem ismernék rád. Kedves Brutusom,
Tudasd okát gyötrelmidnek velem.

• **Brut.** Nem jól vagyok, s ez minden.

Port. Oh, Brutus bölcs, s ha elhagyná egészség,
Keresne módot megszerezni azt.

Brut. Hisz' azt teszem ; jó Portia, menj
[alunni.

Port. Brutus beteg? hát üdvösséges-e
Igy jární öltözetlen és beszíni
A gőzös reggel nedveit? Beteg?
És mégis ép ágyából megszökik,
Az éjnek ártó mételyén daczolni,
S a láztartalmu romlott levegőt
Kísérti, hogy nevelje még baját?
Nem, Brutus, téged belső baj fogyaszt,
Mit tudnom kéne helyzetem érdeme
S jogánál fogva. S íme térdimen,

Egykor magasztalt bájaimra kérlek,
 Szerelmi esküidre s a nagy eskre,
 Mely összekapcsolt és egygyé teve:
 Közöld velem, magaddal, tenfeleddel,
 Miért vagy ily levert, s mi férfiak
 Kerestek az éjjel: mert itt voltak,
 Hat- vagy heten, kik arczokat
 Még a homály előtt is elfödék.

Brut. Ne térdepelj, szerelmes Portiám.

Port. Ha Brutusom volnál, nem kellene;
 Mondd, házassági szerződéseinkben
 Ki volt-e kötve, hogy nekem tilos
 Titkodba látnom? és feled vagyok,
 De csak határok közt s feltét alatt;
 Hogy ágyat, asztalt, oszthatok veled
 S beszélek néha? (sak külvárosában
 Lakom kegyednek? Oh így Portia
 Ágytársa csak Brutusnak, nem neje.

Brut. Becsületes s igaz nőm vagy s nekem
 Oly drága, mint véremnek cseppjei,
 Melyek setét szivemhez ömlenek.

Port. Ha ez való, úgy tudnám titkodat.
 Némber vagyok, megvallom; mindazáltal
 Oly némber, akit Brutus vett nejlül;
 Némber vagyok, de feddtelen nevű
 Cato leánya. Véled, ily atyától
 Származva, s ily férj mellett nem vagyok
 Erősb nemennél? Mondd szándékosdat,
 S fel nem fődendem azt; erőmet én
 Kemény próbára tettem: czombomon
 Önként sebet ejték; ezt türelmesen
 Viselhetém, s ne férjem titkait?

Brut. Oh, istenek ti, tégyetek e nemes
 Asszonyra méltóvá. De hallga! künn

(*Kopogás kívül.*)

Kopognak; menj be kissé Portia,
 S kebledbe tárom nem sokára majd
 Szivemnek titkait.

Kifejtem előtted minden célomat.

Bús homlokomnak minden képjelét.

Hagyj el legitt. *(Portia el.)*

(Lucius és Ligarius jő.)

Lucius, ki zörgetett?

Luc. Itt egy beteg, ki szólni jó veled.

Brut. Ligarius, kit említett Metellus.

Távozz' fiú. Hogyan, Ligarius?

Lig. Fogadj jó reggelt e bágyadt ajakról.

Brut. Mi rossz időben vagy beteg, derék Ligarius. Kivánnám, kór ne volnál.

Lig. Kór nem vagyok, ha Brutus tette készül, Mely a becsületnévre érdemes.

Brut. Oly tette készülök, Ligarius, Füled ha volna ép meghallani.

Lig. Az istenekre, kiknek Róma hódol, Im itt lemondok minden nyavalyáról.

Oh lelke Rómának, derék fiú,

Becsületes vér sarjadéka; te

Bennem, mint bűvölő, felizgatád

Az elhalt szellemet. Most küldj, parancsolj,

És én lehetlen dolgokkal vivok, sőt

Legyőzöm őket. Mit kell tenni, szólj?

Brut. Oly munkát, melytől a beteg kigyógyúl.

Lig. S nem, a mitől beteg lesz, aki ép?

Brut. Ugy van! s miből áll, Cajus, elbeszélem, Ahhoz menet, kit érdekel.

Lig. Vezess;

Követlek újan feltüzelt kebellem,

Megtenni, nem tudom mit; ám elég, hogy

Brutus vezérel.

Brut. Jer, kövess tehát. *(El.)*

II. SZIN.

Caesar palotája.

(Dörgés, villámlás. Caesar jő éji köntösben.)

Caes. Sem föld, sem ég nem nyughatott az éjjel.
Calpurnia alva háromszor kiáltott:

Segítség! Caesart gyilkolják. — Ki van benn?
(*Szolga jő.*)

Szolga. Uram!

Caes. Menj a papokhoz, mondd áldozzanak,
S hozd véleményök hírét a sikerről.

Szolga. Igen, uram. (*Szolga el.*)
(*Calpurnia jő.*)

Calp. Mit gondolsz Caesar? szándékod kimenni?
Ma hazunnan távoznod nem kellene.

Caes. Caesar megyen. Mind a mi megijeszte,
Hátam megett állott; ha látni fogja
Caesarnak arczát, semmivé tűnik.

Calp. Caesar, jelekre nem hajték soha;
Most elrémítenek. Van itt egy ember,
Ki az általunk látott s hallott felett
Borzasztó látványt mond az ör körül.
Az utcán nő oroslán kölykezett;
A sírok megnyilának s felveték
Holtaikat, és a fellegek között
Tüzes vad férfiak harczoltanak,
Sorban, csapatban, egész hadrend szerint,
Hogy vér hullott le a Capitoliumra.
A léget hadzaj verdesé; lovak
Nyihogtanak s a haldoklók nyögének,
S lelkek zsi bongva zúgtak fel s alá.
Oh Caesar, rendkívüli tünemény ez:
Én rettegek.

Caes. Mit a hatalmas istenek
Végzének, azt mi mellőzhetjük-e?
S Caesar mégis megyen; mert e jelek
Úgy a világot, mint őt illetik.

Calp. Koldus ha vész, nem tűn fel üstökös.
De ha fejedelemnek halni kell,
Lánggal jelenti azt az ég maga.

Caes. A gyáva többször hal meg sír előtt,
A bátor egyszer ízli a halált.
Minden csodák közt, melyeket tudok,
Legrendkívülibbnek találom azt,
Hogy ember félni tud,

Holott a kényszerű vég, a halál
Eljő, ha jönie kell.

(*Szolga visszajő.*)

Mit szólnak jósaim?

Szolga. Nem akarják, hogy ma távozzál hazun-
Egy áldozatnak felbontván belét, [nan ;
Nem lehetének szívet a baromban.

Caes. Ez istenektől gúny a gyávaságra :
Szívetlen marha volna Caesar úgy,
Ha félelemből honn maradna most.
De nem marad. Jól tudja a veszély,
Hogy nála Caesar még veszélyesebb :
Mi, két oroszán, egy napon születünk,
De a korosb és rettentőbbik én.
És Caesar menni fog.

Calp. Hajh ! bölcseségedet
Bizalmad ejti meg ! Ne menj ma el !
Mondd félelmemnek, ami honn maraszt,
Nem a tiédnek. Majd Antonius
Küldjük tanácsba, és az mondja meg,
Hogy most bajod van. Oh, hagyj térdemen
Esengve tőled megnyerhetnem ezt.

Caes. Antonius hadd mondja, hogy bajom van
S szeszélyedért ma itthon maradok.

(*Decius Brutus jő.*)

Itt Decius Brutus ; majd ő hírt viszen.

Dec. Dicső Caesar, jó reggelt s minden üdvöt.
Jövök, hogy a tanácsba híjalak.

Caes. S épen jókor jövé, hogy megvigyed
Senatoroknak üdvözlésemet,
És hogy ma nem megyek ! nem mehetek ?
Nem igaz ; hogy nem merek ? még jobban az.
Nem akarok, mondd meg Decius nekik.

Calp. Mondd, hogy beteg.

Caes. Caesar hazudjon-e ?
Oly messze ért el hódító karom,
S most félve szóljak ősz szakálluaknak ?
Mondd, hogy ma Caesar menni nem akar.

Dec. Hatalmas Caesar, tudnom hagyj okát,
Mert megkacszagnak majd, ha így beszélek.

Caes. Akaratom az ok; mondd, hogy nem akarok,
És a tanácsnak tudni ezt elég.

Személyes nyugtatásodúl azonban,

Mivel szeretlek, ím okát adom:

Calpurnia nőm tartóztat honn maradnom.

Azt álmodá, hogy látta szobromat,

Mely, mint szökőkút száz csövön, csupa

Vért áradott. S több izmos római

Mosolygva fürdeté meg benn' kezét.

S ő ebben intést, gyászos jóslatot,

Gonosz jövődőt lát, és térdein

Kért honn maradnom e napon.

Dec. Balúl van így ez álom fejtegetve;

Az szép, szerencsés látomány vala.

Képszobrod több nyílásán vért buzogva,

Melyben mosolygva rómaiak fürödtek,

Jelenti, hogy nagy Róma éltető

Vért szí belőled és nagy emberek

Ereklye- s díszjelül kérendik azt.

Calpurniának álma ezt jelenti.

Caes. S ez értelemben jól fejtéd meg azt.

Dec. Hát még ha hallanád, mit én tudok.

De halld: dicső Caesarnak koronát

Határozott adni a tanács. S ha most

Azt mondatod, hogy jönni nem akarsz,

Szándéka megfordulhat. E fölött

Gúny tárgya is lehetne, mondanák majd:

Halaszszuk más időre a gyűlést,

Ha Caesar nője jobbat álmodik.

Ha Caesar rejtezik, nem fognak-e

Sugdosni: íme, Caesar fél? — Bocsáss meg,

Bocsáss meg, Caesar, mert vonzalmam az,

Mely ezt javadra sürget mondanom.

S e vonzalomnak enged minden ok.

Caes. Most látni, félelmed mily dőre volt,

Calpurnia; szégyenlem, hogy hallgaték rá.

Add köntösöm, mert én megyek.

(*Publius, Brutus, Ligarius, Metellus, Casca, Trebonius, Cinna jönnek.*)

És nézzed, itt jön értem Publius.

Publ. Jó reggelt, Caesar.

Caes. Légy üdvöz, Publius.

S Brutus, te is fenn vagy már ily korán?

Jó reggelt Casca. Ah Ligarius,

Oly ellened nem volt Caesar soha,

Mint a gonosz láz, mely így elsanyart.

Hány óra?

Brut.

Éppen nyolcz mult.

Caes.

Köszönöm

A figyelmet s fáradástokat.

(*Antonius jő.*)

Antonius ím, ki hosszan éjjelez,

Már fenn van. Jó reggelt, Antonius,

Ant. Dicső Caesar! légy üdvöz.

Caes. Mondjátok, hogy benn elkészüljenek.

Nem szép, hogy ily sokáig váratok rám.

Ah Cinna, ah Metellus! S im Trebonius!

Beszédem van veled, vagy egy órai.

Megemlékezzél, hogy hozzám beszólj,

S közel maradj, hogy rád megemlékezzem.

Treb. Igen Caesar. (*Félre.*)

¶

Majd oly közel leszek, hogy

Legjobb barátid távolabb kívánnak.

Caes. Jertek, barátim, egy kis borra be,

S mint jó barátok, aztán indulunk.

Brut. (*Félre.*) Hogy a *mint* nem mindenkor egy,

Brutus szívének fáj e gondolat.

[o Caesar.

III. SZIN.

Utcza a Capitolium közelében.

(*Artemidorus jő irást olvasva.*)

Art. »Caesar, őrizkedjél Brutustól; ódd magad Cassiustól; ne közelíts Cascához; szemmel tartsd Cinnát; ne higyj Treboniusnak; vigyázz Metellus

Cimberre ; Decius Brutus nem szeret ; Cajus Ligariust megbántottad. Egy vélemény birja mind ezeket, s az Caesar ellen van intézve. A bizakodás utat nyit összeesküvésre. Ha halhatatlan nem vagy, nézd körül magadat. A hatalmas istenek ójanak meg. Híved Artemidorus.«

Itt állok meg, míg Caesar erre jó,
S kérő levélként nyujtom ezt neki.
Sír rajta lelkem, hogy bármely erény
A vetély fogát ki nem kerülheti.
Ha ezt elolvasod, Caesar, megélsz :
Ha nem, árulókkal czimborál a sors.

IV. SZÍN.

Más része ugyanazon utczának Brutus háza előtt.

* (*Portia és Lucius jönnek.*)

Port. Fuss, kérelek, a tanácsházhoz, fiú ;
Ne válaszolj, csak menj el szaporán.
Miért állasz ?

Luc. Hogy megértsem, mit üzensz.

Port. Ohajtanám, hogy légy ott, majd meg itt,
Előbb, mint mondhatom, mi dolgoz ott.
Oh légy velem szilárdság, és szoríts
Egy nagy hegyet szivem s nyelvem közé.
Van férfi-lelkem, ámde nő-erőm.
Nőnek mi terhes titkot tartani !
Még most is itt vagy ?

Luc. Mit tegyek, asszonyom ?

Szaladjak a tanácsházhoz s ne többet ?
S így visszatérjek hozzád és ne többet ?

Port. Hozz hírt, fiú miként van urad. Beteg volt,
Midőn kiment ; és Caesar mit csinál,
Jegyezd meg jól ; s mi kérők környezik.
Csitt ! mely zaj ez, fiú ?

Luc. Nem hallok semmi zajt.

Port. Kérelek, figyelj.

Zsibongást hallék, mint a harczy zaj.

S a szél a Capitoliumtól hajtja erre.

Luc. Hidd, asszonyom, nem hallok semmit is.

(*A jós jő.*)

Port. Ember, közelb! honnan jössz?

Jós. Épen hazulról asszonyom.

Port. Hány óra most?

Jós. Kilencz körül.

Port. Caesar vajjon tanácsba ment-e már?

Jós. Nem még, s magam is most foglalok helyet,
Hogy lássam őt, mikor tanácsba megy.

Port. Kérelmed van Caesarhoz, nemde az?

Jós. Van, asszonyom; ha Caesar oly kegyes lesz
Caesarhoz, engem meghallgatni, úgy
Megkérem őt, ügyeljen ön javára.

Port. Talán veszélyt tudsz, mely őt környezi?

Jós. Még nem tudok, de félek eshetőt.

Jó reggelt! itt az utcza szűk nagyon;

A sok tolongó, mely nyomába jár,

Praetor, tanács és köz kérelmezők

Agyon nyomnának gyarló öreget.

Téresb helyet választok, hogy beszéljek

Caesarral, majd ha arra átmenend.

Port. Be kell vonulnom. Ah, mi gyenge szer
A női szív. O Brutus! istenek

Segítsenek merényedben. — Bizony,

Éz a fiú meghallja. — Brutus ollyat

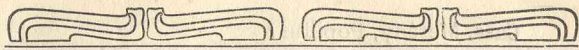
Kér, mit Caesar megadni nem akar.

Oh, én aléltni kezdek. Lucius menj,

Ajálj uradnak, mondd: vidor vagyok.

Térj vissza aztán s hozz hírt, mit üzen.

HARMADIK FELVONÁS.

I. SZIN.

Capitolium. — A Tanács ül.

(Egy sereg nép a Capitoliumba vivő utcán, közöttük Artemidorus s a Jósok. Trombitaszó. Caesar, Brutus, Cassius, Casca, Decius, Metellus, Trebonius, Cinna Antonius, Lepidus, Popilius, Publius, s Mások.)

Caes. Im, eljött Martiusnak idusa.

Jós. Igen, Caesar, de nem múlt el.

Art. Légy üdvöz Caesar, olvasd e levélkét.

Dec. Ohajtná Trebonius, ha érkezendel,
Alázatos kérelmét áttekintnéd.

Art. Enyémet olvasd, oh Caesar, előbb ;
Ez Caesart legközelbről illeti.
Nagy Caesar , olvasd.

Caes. A mi minket illet,
Végül maradjon.

Art. Oh Caesar, ne hagyd el ;
Olvasd legitt.

Caes. Ez a ficzkó bolond?

Publ. Tágulj fiú.

Cass. Mit sürgetőzől kérelmeddel utcán?
A Capitoliumba jőjj.

(Caesar bemegy, a többi utána. A Senatorok fölkel-
[nek.]

Pop. Óhajtom, hogy ma czélt érjen merénytek.

Cass. Merény, Popilius?

Pop. Elj boldogúl. (*Caesar felé megy.*)

Brut. Mit monda Popilius Laena?

Cass. Kivánta, hogy ma czélt érjen merényünk. Szándékunk, félek, felfödötetett.

Brut. Nézd, mint közelget Caesarhoz ; figyelj rá.

Cass. Serényen Casca, mert megelőztetünk.

Most mit tegyünk, Brutus? Ha ez kisúl,
Cassius vagy Caesar nem tér vissza többé ;
Kivégzem magamat.

Brut. Légy nyugodt, Cassius.
Popilius nem dolgainkról beszél ;
Mert, nézd, mosolyg, s Caesar nem változik.

Cass. Trebonius jól tudja idejét,
Mert félrevonja már Antoniust. (*Antonius s Trebonius*
[*el.*])
(*Caesar s a Senatorok üléseiket elfoglalják.*)

Dec. Hol van Metellus? jöjjön és legott
Caesarnak a kérelmet nyujtsa be.

Brut. Helyén van már ; közelb s pártoljuk őt.

Cin. S te, Casca, első vagy, ki kart emelsz.

Caes. Mind itt vagyunk? mi tárgy van hátramég,
Mit Caesar és tanácsa rendbe hozzon?

Met. Dicső, fenséges s nagy hatalmu Caesar,
Metellus Cimber székedhez borúl
S alázott szívvel — (*Letérdel.*)

Caes. Kénytelen vagyok
Szavadba vágni, Cimber ; e csuszás,
E szolgál-hajlongás képes lehet
Közemberek vérét felgyujtani,
Gyermektanácsként szándékot s határozást
Megváltoztatni. Dörén azt ne hidd,
Hogy Caesar vére olyan pártütő,
Mely olyanért, mi csak bolondra hat,
Valódiságából felolvadozzon :
Az édes szókat, mélyen görbedő
Hajlongást értem s rossz kopóhizelgést.
Tesvéred végzet által üzetett ki,

S ha most te érte hajlongsz, kérsz, hizelgesz, Felrúglak, mint ebet. Caesar, jegyezd meg ezt, Igaztalant nem tesz, s azért nem is Engesztelődik ok nélkül.

Met. Nincs hát becsesb szó, mely Caesar fülében Kedvesb zengésü volna, mint enyém, Hogy visszahíja számüzött öcsémet?

Brut. Kezedet, de nem hizelgve, csókolom, Caesar, könyörgve, hogy legott adassék Szabadság visszatérni Publiusnak.

Caes. Hogy? Brutus!

Cass. Bocsánatot, Caesar, bocsánatot. Lábadohoz omlik íme Cassius, Felmentetését kérve Publiusnak.

Caes. Volnék, miként ti, hajlanám; ha kérni Tudnék, hajthatna kérelem. De én Szilárd vagyok, mint éjszak csillaga, Melyhez kimérten nyugvó szerkezetre Hasonló nincs az égnek boltozatján. Számatlan szikra festi az eget; És mindenik tűz, fénylő mindenik, De egy vagyon csak, mely helyén marad: Úgy a világ is fel van bútorozva Emberrel, s embervér, hús mindenik S érző; de mind e szám között csupán Egyet tudok, ki víhatatlanúl És rendületlen megmarad fokán. Hogy ez én vagyok, hagyjátok megmutatnom Azáltal is, hogy eltökélt valék Számúzni Publiust, s elszánt vagyok Számúzetésben hagyni őt.

Cin. Oh Caesar —

Caes. El innen! Olympot felforgatni törsz?

Dec. Nagy Caesar!

Caes. Brutus nem hiába térdel-e?

Cass. Kéz, szólj helyettem.

(Casca nyakon dőfi Caesart; Caesar megragadja karját; azután többektől s végre Brutustól dőfetik meg.)

Caes. Brutus te is? úgy halj meg Caesar.
(*Meghal. A nép s Senatorok zavarodva visszavonulnak*).

Cin. Válság! szabadság! meghalt a bitorlás.
El! hirdessétek utcáinkon ezt.

Cass. Szószékre fel s kiáltsa valaki
Válság! szabadság!

Brut. Nép és tanács, megállj, ne féljetek!
A nagyravágyás bűne meglakolt.

Case. Szószékre, Brutus.

Dec. És te Cassius.

Brut. Hol Publius?

Cin. Teljes zavarban itt e lázadástól.

Met. Együtt szilárdan álljatok, ha tán
Caesarnak egy barátja —

Brut. Állást ne említs. Publius, nyugodtan.
Személyed nincs szándékunk bántani
S egy rómaid sem; mondd meg ezt nekik.

Cass. És hagyj el, Publius, nehogy korodnak
Árthasson a nép, mely felénk rohan.

Brut. Tedd azt, s a tett ne szálljon senkire,
Mint ránk, kik azt tevők.

(*Trebonius jő.*)

Cass. Antonius
Hová lőn? •

Treb. Elképedve ment haza,
És mintha végitélet volna, gyermek,
Nő, férfi, szem-meresztve fut, sikolt.

Brut. Végzet! kivárjuk most tetszésedet.
Hogy halni kell, tudjuk; csupán idő,
Miért az ember fárad s haladék.

Case. S az életből ki húsz évet kivág,
Halál félelme éveit vágja ki.

Brut. Valljuk meg ezt, s így jótét a halál.
S mi, Caesar jó baráti, megszegők
Halála félelmének idejét.

Hajoljatok rómaiak, és kezünket
Könyökig füröszszük Caesar vériben;
Fenjük be kardjainkat s egyenest

Köztérre innen s vérszín fegyverinket
Fejünk fölött forgatva fenn kiáltjuk:
Bék' és szabadság.

Cass. Mosdjunk meg tehát!

Hány késő század adja majd elő
E büszke tettet még nem született
Országokban s nem ismert nyelveken.

Brut. Játékban hányszor fog még vérzeni
Caesar, ki most a pornál nem becsesben
Pompejus oszlopalján itt hever.

Cass. S mindannyiszor, hogy az történni fog,
Nevezve lesz frigyünk s a férfiak,
Akik szabaddá tettük e hazát.

Dec. Menjünk tehát?

Cass. Igen, mindnyájan el.

Elül Brutus, s mi díszezzük nyomát
Rómának legjobb s bátrabb szellemeivel.

(Egy szolga jő.)

Brut. Halkan! ki ő? Antonius barátja.

Szolga. Uram parancsa, Brutus, térdepelnem
Antonius parancsa, így borúlnom
Lábadhoz és ott ígyen szólanom:
Brutus nemes, becsületes, bölcs, vitéz;
Caesar nagy, bátor, jó s királyi volt.
Mondd: Brutust kedvelem s becsülöm őt;
Mondd: Caesart féltém, tisztelém s szerettem.
Ha Brutus engedi, hogy Antonius
Hozzá jöhessen bizton és megértse,
Mint érdemelte Caesar a halált;
Nem fogja Caesart holtan úgy szeretni,
Mint élve Brutust; sőt követni kész
Nemes Brutusnak sorsát s lépteit
Viszályi közt e járatlan világnak,
Teljes hűséggel. Így szólott uram.

Brut. Urad derék és bölcs egy római;
Soh'sem kívántam kárát. Mondd neki;
Ha itt e helyre tetszik jönnie,

Megtudhat mindent és becsületemre !
Bántása nem lesz.

Szolga. Tüstént hívom őt. *(Szolga el.)*

Brut. Tudom, barátúl nyerjük őt.

Cass. Kivánnám.

De bennem él egy gondolat,
Mely tőle tart s gyanúm mindig beüt.

(Antonius jő.)

Brut. De íme jön. Légy üdvöz, Antonius !

Ant. Hatalmas Caesar, ily alatt héversz !

Ily kis halomba hulltak össze minden
Diadalmid, híred, hódításaid.

Légy boldog ! Uraim, nem tudhatom,
Mi czélotok ; ki van megérve már,
Ki vére folyjon még. Ha tán enyém,
Úgy annak jobb órája nem lehet,
Mint melyben Caesar halt, sem eszköze
Fél oly becses, mint kardotok, mit a
Világon legnemesb vér diszesít.

Kérlek, ha van haragtok ellenem.
Most, míg pirosuló vértől jobbotok,
Töltsétek kedveteket. Éljek ezred évig,
Halálra oly kész nem leszek soha ;
Sem hely, sem mód úgy nem fog tetszeni,
Mint Caesarral megöletni s tőletek
A kor dicsői- és uralkodóitól.

Brut. Antonius, ne kérj tőlünk halált.
Bár véres ádzoknak látszatunk,
Mint jobbaink s e tett után itélnéd,
De csak kezünket, s melyet elkövettek,
E véres munkát látod, nem szivünket :
Az irgalommal teljes, s irgalom
Rómának közbaján (mint tűz tüzet,
Ugy fojt irgalmat irgalom) tevé
Caesarral ezt. Rád nézve fegyverink
Tompák, Antonius. Karunk,
Daczára e vérműnek, és szivünk,
Testvérileg fogad be szeretet-
És tiszteletben, legjobb indulattal.

Cass. Szint' oly nyomós lesz, mint másé, szavad
Új méltóságok rendezésekor.

Brut. Csak légy türelmes, míg lenyugtatók
A népet, mely a félelem miatt
Magán kívül van. S majd okát adandjuk,
Mért tettem így, a ki midőn döfém,
Szerettem Caesart.

Ant. Nem kétlem bölcseségedet.
Mindenki nyujtsa most véres kezét.
Először, Brutus, rázom jobbodat ;
Most Cassius, veled fogok kezet ;
Most Decius, Metellus, Cinna, s most
Veled, vitézlő Casca, s jó Trebonius,
Legvégső bár, nem legkisebb szívemnek,
Veled. Ah, uraim, mit szóljak? hitelem
Oly sík fenéken áll, hogy előttetek
Két rossz közül egynek kell látszanom :
Gyávának, vagy hízelgőnek. Hogy én
Szerettelek, Caesar, oh az való !
S ha most reánk lenézhet szellemed,
Nem fáj-e kínosabban, mint halálod,
Frigyülni látnod Antoniusodat,
És rázni véres jobbját ellenidnek,
Ah, legdicőbb te, holt tested körében !
Oly sok szemem ha volna, mint sebed van,
Úgy könnyezők, mint véred csorg ezekből,
Az jobban illenék, mint elleniddel
Baráti szókbán alkudoznom.
Bocsáss meg, Julius. — Itt vadásztak el,
Nemes vad ; itt esél, s itt állanak
Vadászaid zsákmánynyal ékesítve,
Vérednek bíborában. Oh világ !
Te voltál e szarvasnak erdeje,
S ő szíved volt, világ. Oh mily hasonlón
Fekszel te itt a vadhoz, mely halálra
Királyok által üzetett.

Cass. Antonius !

Ant. Bocsáss meg, Cajus Cassius.

Így Caesar ellenségei szólanak majd ;
Mert jó baráttól ez hideg szerénység.

Cass. Nem feddlek, hogy Caesart magasztalod.
De mely kötésre lépsz velünk? akarsz
Barátaink számában lenni? vagy
Menjünk tovább, számot nem tartva rád?

Ant. Azért fogék kezet, de szándokomtól
Valóban eltértem, meglátva Caesart.
Szeretlek mind, s barátotok vagyok,
Azon reményben, hogy megérthetem :
Caesar miért volt és miben veszélyes?
Avagy különben ez vad látomány.

Brut. Okunk oly meggondolt, Antonius,
Hogy rajta megnyugszol, habár fia
Volnál is Caesarnak.

Ant. Csak ezt kívánom.
S azon fölül kérem, hogy tetemét
Kitehessem a köztéren, s ott, miként
Baráthoz illik, szószékből halotti
Beszédet tartsak.

Brut. Azt megteheted.

Cass. Egy szót veled, Brutus. Te nem tudod,
Mit jéssz. Ne hagyj Antoniust
Beszédet tartani a holttest fölött.
Tudod, hogy felzúdulhat majd a nép
Beszéde által?

Brut. Megbocsáss ; előbb
Én lépek a szószékre és okát
Adom Caesar halálának. Miket
Antonius mondand, kihirdetem,
Hogy engedelműnkéből beszéli, s hogy
Nincs ellenünkre Caesarnak megadni
Az illető szertartást s díszeket.
Ez hasznos inkább, mint hogy ártana.

Cass. Mi eshetik, nem tudhatom ; de ezt
Nem szeretem.

Brut. Antonius, vedd Caesar tetemét.

Vádat ne mondj beszédedben reánk ;
 De a mi jót csak bírsz Caesar felől,
 S mondjad, hogy engedelmsükből teszed.
 Egyébre e temetkezés körül
 Ne légyen gondod. S melyre most megyek,
 Azon szószéken szólsz te is, ha én
 Végeztem a beszédet.

Ant. Légyen úgy.
 Én nem kívánok többet.

Brut. Készítsd tehát a testet és kövess.
 (*Mind el Antoniuson kívül.*)

Ant. Oh megbocsáss, te vérző földdarab,
 Hogy hentesidhez ily nyájas vagyok.
 A legnemesbik férfi romja vagy te,
 Ki valaha az idők hullámában élt.
 Jaj a kéznek, mely e drága vért kiontá !
 Sebeid fölött, kik bíbor ajkaikkal
 Nyilongva néma szájként hangokat
 S szót kérnek tőlem, íme jósolom :
 Átok csapand az embertestre le ;
 Beldüh s vad honfiháború sanyarja
 Itáliának minden részeit ;
 Vér, rombolás oly nagy divatba jő,
 Oly megszokott lesz minden szörnyü tárgy,
 Hogy az anya csak mosolyogni fog, ha látja
 A harcz kezétől négygyé szelt fiát.
 Irgalmat elfojt vadtét megszokása,
 És Caesar lelke száguldván boszúért,
 S a hő pokolból jött Até vele,
 Száll e határra és uralkodói
 Hangon kiáltja : pusztítás ! megoldván
 A harcz ebeit, hogy égre bűzhödik fel
 Ezen czudar tett, emberek dögével,
 Kik nyögve kérnek sírt a föld felett !

(*Egy Szolga jő.*)

Octavius szolgálja, nem az vagy?

Szolga. Igen, Antonius.

Ant. Caesar levéllel hitta őt ide.

Szolga. Vevé az írást, s már uton vagyok,
S meghagyta szóval mondanom neked —

(*Meglátva a holttestet.*)

Oh Caesar!

Ant. Menj félre, sírj; szived terhelve van.
A szenvedély, látom, ragad; szemem,
Tiedben látva bűnnek gyöngyeit,
Könyezni kezd. Utan van már urad?

Szolga. Múltéjjel innen hét mértföldre szállt meg.

Ant. Sietve nyargalj vissza, s mondd mi történt.
Itt egy veszélyes, gyászos Róma van.
Nem biztos Róma még Octaviusnak.
Térj vissza s mondd ezt; mégis várj kevéssé.
Ne menj előbb, mint én e tetemet
A tere vittem; ott beszédem által
Kikémlem, a nép mely szűvel veszi
Ez ádáz emberek határzatát,
S majd a szerint vidd hírét dolgainknak
Octaviushoz. Nyujtsd karodat.

(*El Caesar testével.*)

II. SZIN.

Köztér.

(*Brutus és Cassius s egy seveg Nép jő.*)

Nép. Elégtételt, elégtételt nekünk.

Brut. Kövessetek hát és hallgassatok meg.
Eredj a más utczába, Cassius,
Oszlasd meg a csoportot.
Ki engem kíván hallani, álljon itt:
Ki Cassiust, az menjen el vele.
Caesar holtának nyilván okait
Kívánjuk adni.

1. **Polg.** Brutust hallgatom meg.

2. **Polg.** Én Cassiust s így vessük öszve majd,
Külön ha meghallók, az okokat.

(*Cassius el néhány polgárral. Brutus a rostrumra lép.*)

3. Polg. Már a nemes Brutus fenn van ; hallgassatok.

Brut. Legyetek mindvégig türelemmel. Rómaiak, hazánfiai, barátim, hallgassatok meg ügyem miatt, s legyetek csendesen, hogy meghallhassatok. Higyjetekek nekem becsülemért s legyetek tekintettel becsülemem iránt, hogy hihessetek. Biráljatok meg bölcseségtek szerint, s ébresszétek fel érzékeiteket, hogy jobban ítélhessetek. Ha valaki van ezen gyülekezetben, szives barátja Caesarnak, annak mondom, hogy Brutus szeretete Caesar iránt nem csekélyebb, mint az övé. Ha most ezen jóbarát kérdezi, miért támadott fel Brutus Caesar ellen? válasszom ez : nem mivel Caesart kevésbbé szeretém, hanem mert Rómát jobban szerettem. Azt óhajtanátok-e inkább, hogy Caesar élne s mindnyájan rabokul halnátok, mint, hogy Caesar haljon meg s ti mindnyájan éljetekek szabad emberekül? Mivel Caesar engem szeretett, megsiratom ; mivel szerencsés volt, örvendek ; mivel vitéz volt, becsülöm őt ; de mivel nagyravágyó volt, ledöftem őt. Tehát könny a szeretetéért, öröm a szerencséjén, becsület vitézségeért, s halál nagyravágyásaért. Hol van itt oly nyomorú, ki rabszolga kívánna lenni? Ha van, szóljon ; mert őt bántottam meg. Hol van itt oly durva, ki római nem kívánna lenni? Ha van, szóljon ; mert őt bántottam meg. Hol van itt oly alávaló, ki hazáját ne szeretné? Ha van, szóljon, mert őtbántottam meg. Megszünöm, hogy választ adjatok.

Mind. Senki, Brutus, senki.

Brut. Úgy tehát senkit sem bánték meg. Nem tettem Caesarral egyebet, mint a mit ti fognátok tenni Brutussal. A vizsgálat halála felett a Capitoliumban föl van jegyezve ; dicsősége nem kisebbítve, amiben jeles volt ; sem vétkei nagyítva, melyekért a halált szenvedte.

(Antonius s mások Caesar tetemével jönnek.)

Itt hozatik teste Antonius gyászkiiséretében, ki ámbár megölésében részes nem volt, osztozandik

halála jótéteményeiben, helyet foghatván a köz-igazgatásban, mint ki nem közületek? Evvel én távozom, kinél, valamint legjobb barátomat megöltem Róma javáért, ugyanazon tör van számomra, ha honomnak halálomat tetszendik kivánni.

Mind. Éljen Brutus, éljen, éljen!

1. Polg. Diadallal vigyétek őt haza.

2. Polg. Állítsunk szobrot őseihez neki.

3. Polg. Ő légyen Caesar.

4. Polg. Caesar jobb fele

Nyerjen Brutusban koronát.

1. Polg. Kisérjük őt örömszajjal haza.

Brut. Földieim!

2. Polg. Csitt, béke! Brutus szól.

1. Polg. Csend, béke, hó!

Brut. Jó földieim, hadd menjek egyedül.

Ti kedvemért maradjatok meg itt

Tisztelni a holttestet és beszédét

Antoniusnak, melylyel engednék

Caesar dicsőségét megadnia.

Kérlek, ne jöjjön senki el velem,

Míg ő beszédét végzi. (El.)

1. Polg. Hó! maradjunk.

•Halljuk meg Antoniust.

3. Polg. Menjen fel a

Szószékre, hallgassuk meg őt. Nemes

Antonius, menj fel.

Ant. Brutusért

Írántatok hálával tartozom,

4. Polg. Mit monda Brutusról?

3. Polg. Azt mondja, Brutusért

Mindnyájuknak hálával tartozik.

4. Polg. Jobb lesz, ha Brutus ellen nem beszél.

1. Polg. Ez a Caesar zsarnok volt.

3. Polg. Már az csak igaz.

Szerencse Rómának, hogy tőle ment.

2. Polg. Csendet, figyeljünk, mit tud mondani.

Ant. Ti nemes rómaiak, —

Többen. Csendet! halljuk őt.

Ant. Barátaim, rómaiak, földieim,

Figyeljetek rám.

Temetni jöttem Caesart, nem dicsérni.

A rossz, mit ember tesz, túléli őt;

A jó gyakorta sírba száll vele.

Ez légyen Caesar sorsa is. A nemes

Brutus mondá, hogy Caesar nagyra vágyott:

Ha ez való, úgy súlyos bűne volt,

És Caesar érte súlyosan lakolt meg.

Most, Brutus engedvén s a többiek,

(S Brutus derék, becsületes férfiú),

Jövök beszélni holt Caesar fölött.

Barátom volt ő, hozzám hű s igaz:

De Brutus mondja, hogy nagyokra tört;

S Brutus derék, becsületes férfiú.

Rómába ő sok foglyokat hozott;

Váltságuk a közkincstárt gazdagítá;

Ez nagyravágását jelenti-e?

Szegény ha jajdult, Caesar sirt vele;

A nagyravágásnak nem ily szelíd

Anyagból kéne szerkeztetve lenni:

De Brutus mondja, hogy nagyokra tört;

S Brutus becses, derék egy férfiú.

Láttátok, a Lupercal-ünnepen,

Háromszor nyújtám a koronát neki,

S ő visszatolta. És ez nagyravágás?

De Brutus mondja, hogy nagyokra tört,

S bizonynyal ő derék egy férfiú.

Nem szólok én, hogy Brutusnak beszédét

Czáfoljam: azt mondom csak, mit tudok.

Mind kedvelétek őt és volt miért:

Mi tilthat el most érte sírnotok?

Vad állatokba szöktél, oh itélet

S az ember ész nélkül maradt! Türelmet!

Caesarral szívem ott a gyászpadon van:

Pihennem, kell, míg hozzám visszatér.

1. Polg. Beszéde, úgy tetszik, hogy alapos

Shakspere, Caesar.

2. Polg. Ha voltakép a dolgot megtekintjük, Caesarral rosszul bántak.

3. Polg. Vélitek?
Félek, helyébe még gonosz b. jövend.

4. Polg. Hallátok? megveté a koronát ;
Ekként világos : nem volt nagyravágyó.

1. Polg. Ha az való : megbánja valaki.

2. Polg. Szegény ! mint ég a sírástól szeme.

3. Polg. Antoniusnál nincs nemesszívűbb
Ember Rómában.

4. Polg. Hallga ! szólni kezd.

Ant. Még tegnap hasztalan daczolt vala
Caesarral a világ. Ma itt hever,
S nincs oly szegény, ki bókoljon neki.
Oh honfiak, ha dühre, lázadásra
Ingerleném a lelket bennetek,
Megbántanám Brutust, meg Cassiust,
Kik, tudva van, derék, jó férfiak.
Nem bántom őket hát, inkább leszek
Igaztalan holtunkhoz és magamhoz,
Hozzátok, mint oly tisztelt férfiakhoz.
De itt egy írat, rajt' Caesar pecsége :
Végrendeleménye ; házában lelém.
Csak hallja ezt a község (mellyet én,
Bocsássatok meg, fel nem olvasok),
Csókolni járand holt Caesar sebeit ;
Kendőket áztat szent vérébe ; sőt
Emlékül egy hajszaért esdekel,
S majd haldokolva feljegyzendi vég-
Intézetében s dús örök gyanánt
Utóira szállítandja.

4. Polg. Végrendeletét akarjuk hallani.
Olvasd, Antonius.

Mind. Az iratot ! Caesar végrendeletét
Akarjuk hallani.

Ant. Nyugodtan, jó barátim ; nem lehet
Felolvasnom ; nem jó megtudnotok,
Miként valátok Caesartól szeretve.
Ti nem vagytok fa, kő ; de emberek,

S mint emberek, hallván végrendelését,
 Az lángra gyújt és örületbe hoz.
 Nem tudnotok jobb, hogy ti lettetek
 Örökösí ; mert ha tudtotokra esnék,
 Mi lenne abból !

4. Polg. Olvasd a rendelést !

Antonius, kívánjuk hallani
 A rendelést, Caesar végrendelését.

Ant. Békével lesztek, vártok egy kicsinyt?
 Meggondolatlanság volt róla szólnom.
 Kell tartanom, hogy a derék férfiak,
 Kiknek ledöfte Caesart fegyverök,
 Meg lesznek bántva általam.

4. Polg. Az árulók ! derék férfiak !

Mind. Végrendelését, a végrendelést !

2. Polg. Gaznépek, gyilkosok ! Végrendelését !
 Olvasd nekünk fel a végrendelést.

Ant. Olvassam hát, ti kényszerítetek?
 Csináljatok kört a holt test körül,
 Hogy megmutassam a végrendelet.
 Szabad leszállnom? engedelmet adtok?

Mind. Szálljon le.

2. Polg. Jöjj le.

(Antonius lejő.)

3. Polg. Megengedjük.

4. Polg. Álljatok körül.

1. Polg. El a gyászpadtól, hátrább a halottól.

2. Polg. Helyet Antoniusnak ; nemes Antonius !

Ant. Nem, álljatok félrebb ; ne nyomúljatok
 Mind úgy felém. Vonúljatok tovább.

Mind. Hátrább, helyet, helyet !

Ant. Ha van könyűtök, most ontsátok el.

Ezen palástot mind ösméritek.

Emlékezem, hogy felvevé először,

Egy nyári este volt az, sátorában :

Az nap veré meg a Nerviusokat.

Nézzétek : itt járt Cassius vasa :

S mily rést csinált a fondor Casca itt :

E helyt a kedvelt Brutus döfte át,

S hogy elvoná az átkozott aczél,
 Im, mint követte Caesar vére, mintegy
 Ajtóhoz futva meggyőződni, vajjon
 Brutus kopogtat-e ily barátiatlan?
 Mert, tudjátok, Caesarnak anygala
 Volt Brutus; oh ítéljetek

Ti istenek, miként szerette őt!

Ez mindenek közt legfájóbb dőfés volt;

Mert a mint Caesar dőfni látta Brutust,

Hálátlanság jobban, mint áruló kéz

Végkép leverte. Akkor megszakadt

Nagy szíve s arczát elfödven paláستtal,

Pompejus oszlopalján, honnan a vér

Mindegyre folyt, nagy Caesar elesett.

Oh, mily esés volt ez, jó honfiak!

Elestem akkor én, ti, és mi mind,

Míg véres ármány kérkedett fölöttünk.

Oh, most ti sírtok; látom, érzitek

A metsző szánalmat. De mind ez itt

Szelíd könyű még. Jó lelkek, ti sírtok,

Ámbár ruháján láttok csak sebet,

Ide nézzetek, itt fekszik ő maga,

Sebekkel rakva áruló kezektől!

1. Polg. Oh szánandó eset!

2. Polg. Oh nemes Caesar!

3. Polg. Oh siralmas nap!

4. Polg. Árulók! gazemberek!

1. Polg. Oh véres látomány!

2. Polg. Boszút kell állanunk, boszút. Tova,
 kutatni! égecs, gyújts, ölj, vágj; ne hagyj egy árulót
 is életben.

Ant. Maradjatok még, honfiak.

1. Polg. Békével ott! halljuk meg a nemes

2. Polg. Halljuk meg őt, [Antoniust.

Kövessük őt és haljunk meg vele!

Ant. Édes barátaim, ne kapjon el

A zendülés vad árja szózatomra.

Kik ezt tevék, derék, jó férfiak;

Én nem tudom, minő magánboszú

Birhatta rá; hisz bölcs, jó férfiak,
 S nincs benne kétség, számot adnak érte.
 Én nem jövök kilopni szűtöket;
 Én szónok, milyen Brutus, nem vagyok:
 Hanem miként ismertek, egyszerű,
 Őszinte ember, a ki szeretém
 Barátomat, s ezt jól tudák azok,
 Kik róla nyilván szólnom engedének.
 Sem szóm, sem elmém, sem tekintetem;
 Sem a beszéd hatalmát nem birom,
 Hogy vért keverjek. En csak egyenest
 Beszélek. Mondom, a mi tudva van.
 Itt felfödöm kedves Caesar sebeit,
 Ez árva néma szájakat, s hagyom
 Helyettem szólni. Volnék Brutus én,
 És Brutus Antonius, úgy volna egy,
 Ki nyelvet adna Caesar mindegyik
 Sebének, mely Rómának még követ is
 Boszúra s lázadásra keltené.

Mind. Fel, lázadás!

1. Polg. Brutus házát gyujtsuk fel.

3. Polg. El tova!

Keressük fel az össz'esküdteket.

Ant. Figyelmet! még hadd szóljak, földiek.

Mind. Csitt! halljuk őt, dicső Antoniust!

Ant. Ti mentek tenni, még nem tudva, mit:
 S mint érdemlé ezt Caesar töletek?

Ah, nem tudjátok, el kell mondanom;

Melyről beszéltem, a végrendelést

Már elfeledtétek.

Mind. Bizony való!

Álljunk meg; halljuk a végrendelést.

Ant. Im itt vagyon; Caesar pecséte rajta.

Minden lakosnak Rómában fejenként

Hagy hetvenöt drachmát.

2. Polg. Oh, a dicső!

Haláláért boszút kell állanunk.

3. Polg. Királyi Caesar!

Ant. Hallgassatok ki békén.

Mind. Halljuk őt!

Ant. Ezen fölül magányos lombjait,
Sétáit, új ültetvénykerteit
A Tiberen innét mind nektek hagyá
S utóitoknak mindörökre köz-
Használatúl, hogy benne járjatok,
S mulatkozást és enyhet nyerjeteek.
Ez volt Caesar; mikor jön más hasonló!

1. Polg. Soha! Soha! el innen, jőjjetek!
Égessük meg testét a szent helyen
S az üszköt vessük az árulók lakára.
Fogjuk fel a testet.

2. Polg. Hozzatok tüzet.

3. Polg. Le a padokkal.

4. Polg. Rontsatok le széket
És ablakot és mindent ami van.

(*El a Polgárok a testtel.*)

Ant. Most hadd lobogjon. Balság! oldva vagy,
Menj, merre tetszik. Nos fiú?

(*Szolga jő.*)

Szolga. Uram,
Octavius Rómába érkezett.

Ant. Hol van?

Szolga. Caesar lakában, ő és Lepidus.
Legitt, megyek meglátogatni őt.
Jókor jön épen. A szerencse most
Kedvében van, s így semmit sem tagad meg.

Szolga. Uram beszélé: Brutus s Cassius
Őrütl gyanánt rohant ki a kapun.

Ant. Lehet, hogy a nép hírökül adá
Mint izgatám fel őket. Jőjj, vezess.
Octaviushoz.

(*El.*)

III. SZIN.

Ugyanott. — Utcza.

(Cinna, a költő, jön.)

Cinn. Azt álmodám, Caesar vendége voltam,
S baj-sejtemények nyomják lelkemet.
Örömet maradnék házamban; de mintha
Húznának, menni kell.

(Polgárok jönnek.)

1. **Polg.** Mi neved?
2. **Polg.** Hová mégy?
3. **Polg.** Hol lakol?
4. **Polg.** Házas vagy-e, vagy nőtelen?
2. **Polg.** Felelj mindenkinek egyenesen.
1. **Polg.** Igen és röviden.
4. **Polg.** Igen és bölcsen.
3. **Polg.** Igen és igazán, azt tanácsolom.

Cinn. Mi nevem? Hova megyek? Hol lakom?
Házas vagyok-e vagy nőtelen? S azután feleljek
mindenkinek egyenesen, röviden, bölcsen és igazán?
Bölcsen azt felelem, hogy nőtelen vagyok.

2. **Polg.** Ez annyi, mintha mondanád: bolond
a ki házasodik. Félek, hogy ezért egy ütleget kapsz
tőlem. Tovább folytasd: egyenesen.

Cinn. Egyenesen Caesar temetésére megyek.

1. **Polg.** Mint jó barát, vagy mint ellenség?

Cinn. Mint jó barát.

2. **Polg.** Erre egyenesen van feelve.

4. **Polg.** Lakásod, röviden!

Cinn. Röviden: én a Capitoliumnál lakom.

3. **Polg.** Neved, uram, igazán!

Cinn. Igazán: nevem Cinna.

1. **Polg.** Tépjétek össze, szaggassátok ízekre;
ő is áruló.

Cinn. Én Cinna, a poeta vagyok, én Cinna, a
poeta vagyok.

4. **Polg.** Tépjétek össze rossz verseiért —

Cinn. Én nem a pártütő Cinna vagyok.

2. Polg. Semmit sem tesz. neve Cinna. Csak nevét szakaszszátok ki szivéből, azután hadd menjen.

3. Polg. Tépjétek el, tépjétek el. Jerünk, kanóczot ide hejh! égő kanóczot! El Brutushoz, Cassius-hoz; égessük fel mind. Egy rész Decius házához, egy Cascaéhoz, egy rész Ligariuséhoz. Jerünk! El innen. *(El mind.)*

NEGYEDIK FELVONÁS.

I. SZIN.

Ugyanott. — Szoba Antonius házában.

(*Antonius, Octavius, Lepidus asztalnál ülnek.*)

Ant. Tehát ezeknek meg kell halniok,
Kiknek nevét megjegyzők.

Oct. Lepidus,
Testvéred is meghal. Megegyezel?

Lep. Meg.

Okt. Ródd meg őt, Antonius.

Lep. De úgy,
Hogy Publius, ki nénédnek fia,
Antonius, ne éljen.

Ant. Hát ne éljen.
Nézd e huzás itt kárhoytatja őt.

De most eredj el Caesar hajlokába,

S végrendelését hozd el, Lepidus.

Itéljük el, mi lesz leróható

Hagyományiból.

Lep. És itt keresselek fel?

Okt. Vagy itt, vagy a Capitoliumban.

(*Lepidus el.*)

Ant. Haszontalan, silány egy ember ez:
Csak hírhordásra jó. Érdemli-e,

Három felé szakadván a világ,
Hogy harmadát ő bírja?

Oct. Te akartad úgy,
S rá hallgatál a száműző tanácsban,
Kiket kelljen halálra jegyzeni.

Ant. Én több napot láték, Octavius!
Habár ez embert díszszel raktuk is meg,
Lerázni némi rágalmak sulyát:
Hadd hordja, mint szamár az aranyat,
Izzadva, nyögve munkaterhe alatt,
Az úton, melyre hajtjuk vagy vezetjük;
S a kincset elvivén, hová kívántuk,
Leveszszük terhét és üres szamárként
Bocsátjuk el, hogy rázza füleit
S legeljen a gyepen.

Oct. Tégy, mint akarsz;
De ő derék és edzett katona.

Ant. Lovam is az, Octavius, s azért
Kijár abrakja tőlem. Állat, melyet én
Tanítok állni, futni, forgani,
Uralkodván mozgásin szellemem.
Ő ilyen némi részt. Tanítani
S izgatni kell: egy meddő lélek, aki
Utánozásból teng, s elkoptatott
Tárgyak- s művekből, melyek már avulván
Kezdi divatját tenni. Ne szólj felőle.
Másképen, mint sajátáról. S most, Octavius,
Nagy dolgokat hallj: Brutus s Cassius
Hadat fogadnak. Tüstént szembe kell
Mennünk; azért is álljunk frigybe, legjobb
Barátainkat összesítve és legitten
Tartsunk tanácsot, mint lehessen
A rejtett rosszat felfödözni s nyílt
Bajokkal szembe szállni.

Oct. Azt tegyük.
A koczka vetve s életünk forog fenn,
Körülcsaholva számos elleninktől.
S félek, nem egy, ki ránk mosolyg, szívében
Ezer veszélyt kohol.

II. SZIN.

Brutus sátora előtt, a Sardis melletti táborban.
(Dobszó. Brutus, Lucillus, Lucius, Katonák, s szemben Titinius, Pindarus jőnek.)

Brut. Állj!

Lucil. Tovább a jelszót! és megálljatok.

Brut. Mi hír, Lucilius? nem jő-e Cassius?

Lucil. Közel van immár s íme Pindarus, Urától téged üdvözölni jött.

(Pindarus levelet ad által Brutusnak.)

Brut. Ez nyájas üdvözlés. De Pindarus, Urad, vagy önként változván, avagy Gonosz tanács után, méltó okot Adott a tettet nem tetté kivánnom. De ha itt van, elégtételt adand.

Pint. Nemes

Uram, nem kétlem, úgy fog megjelenni Amily méltányos és becsületes.

Brut. Nincs benne kétség. Jöjj Lucilius Beszél el, mint fogadtatál?

Lucil. Elég

Tisztességgel s nem udvariatlanul; De nem oly bizalmas szívvel, oly baráti És nyílt beszéddel, mint szokása volt.

Brut. Hülvő barátot rajzolás. Jegyezd meg Lucilius, midőn a szeretet

Kórrá lesz s fogyni kezd, erőltetett

Módot veszen fel. A nyílt, egyszerű

Hűség nem ismer áltatást. De a

Színlett barát, mint kezdetben tüzes ló,

Erőt mutatva tombol délczegen,

Majd túrni kellvén sarkantyú dőfését,

Száll büszkesége s rossz gabancs gyanánt

Kidől a pálya közben. Jön hada?

Luc. Szándékuk éjre Szárdon szállani;

De a lovasság s a nagyobb sereg

Jó Cassiussal.

(Induló, künn.)

dragalyos nyo
velet

nagyon szép kifejezés

Brut. Halld ! megérkezett.

Menj lassan ellenébe.

(Cassius és Katonák jönnek.)

Cass. Hó ! megállj.

Brut. Megállj ; adjátok a jelszót tovább.

(Kívül) : Megállj, — megállj — megállj !

Cass. Öcsém ! te engem megbántál.

Brut.

Az ég

Legyen birám, ellent megbántok-e,

S ha nem, testvéremet hogy' bántanám.

Cass. E józan szín, Brutus, bántalmakat

Fedez, s ha így —

Brut. Légy nyugton, Cassius.

Sérelmedet mondd halkán. Ismerünk jól.

Hadunk előtt, melynek nem kellene

Mást, mint szeretetet köztünk látnia,

Ne patvarkodjunk. Hadd távozzanak,

S majd sátoromban öntsd ki sérvidet :

Kihallgatandalak.

Cass. Menj, Pindarus,

Mondd hadnagyinknak, hogy vigyék tovább

A serget innen.

Brut. Tedd meg ezt te is,

Lucilius, s ne jöjjön sátorunkhoz,

• Miglen beszédünk tartand, senki is.

Lucius és Titinius álljon őrt.

(El.)

III. SZIN.

Brutus sátorának belseje.

(Lucius és Titinius egy kis távolságban tőle. Brutus és Cassius jönnek.)

Cass. Hogy engem megbántál, ebből világos :

Te Lucius Pellát kárhoztatád,

Hogy ajándékot vón itt a szárdiaktól,

S irásom, melylyel közbe járulék,

Mert ismerem jól, félre vettetett.

Brut. Magad bántád meg tenmagad, midőn
Ilyen dologlan irtál.

Julius Caesar

61

Cass. Ily időken,
Mint ez, nem illik minden kis hibát
Úgy latra vetni.

Brut. Halljad, Cassius.
Szennyes kezűnek tartatol te is,
Ki pénzen árulsz s adsz el hivatalt
Érdemtelennek.

Cass. Én szennyes kezű?
Tudod, hogy Brutus az, ki így beszél,
Vagy, istenekre! végszód volna ez.

Brut. E vesztegetésnek Cassius neve
Ád díszet s azért burkolja el fejét
A büntetés!

Cass. A büntetés!

Brut. Igen!

Emlékezz Martiusnak idusára.

Nem jog miatt vérzett nagy Julius?

Ki a gazember, a ki döfni hajlott

Ha nem jogért? S most minmagunk, kik a

Világnak első emberét ledöftük,

Csupán mivel rablók védője volt, 3

Mi most kezünket fertőztessük-e

Rút szerzeménnyel? s gazdag tiszteink

Nagy terjedelmét egy marok szeméért

Elvesztegessük? Inkább eb legyek,

S ugassak holdat, mint ily római.

Cass. Brutus, ne zaklass, ezt nem tűrhetem!

Te megfelelkezel, hogy ennyire

Szorítasz. Én idősebb katona

S jártasb vagyok náladnál, s képesebl

Feltételt szabni.

Brut. Menj! te nem vagy az!

Cass. De az vagyok.

Brut. Ha mondom, nem vagy az!

Cass. Ne űzz tovább, mert megfelelkezem;

Vigyázz magadra, és tovább ne kísérts.

Brut. El, balga ember!

Cass. Lehetséges ez?

Brut. Hallgass, beszélnem kell. Kitérjek-e

*2. Brutus nagyon szerette hogy
ahik a világy férfial meyt, pevecz
3. Szabadog rablója
jellew monda
szelhet alakit*

Brutus megeláste kovács

Szilaj hevednek? s megrettenjek-e,
Ha egy bolond őrjöng?

Cass. Oh istenek!

Oh istenek! s én mind ezt tűrjem-e?

Brut. Sőt többet; mérgelődj', mig megszakad.

Dölyfös szived. Mutásd meg rabjaidnak,
Milyen dühös vagy; reszkettesd meg őket.

S én meghajoljak? udvaroljalak?

S fanyar szeszélyeidre görbedezzek?

Az istenekre! meg kell mérgedet

Emésztened, bár megfakadj belé.

Mert mától fogva tréfa, sőt nevetség

Gyanánt veszem, ha zsémbelsz.

Cass. Ennyire

Jutottam!

Brut. Mondád, hogy jobb harczoló vagy;

Mutasd meg, tedd e kérkedést valóvá,

S örvendek rajta; mert mi engem illet,

Nagy férfiaktól szívesen tanúlok.

Cass. Folyvást, de folyvást bántasz, Brutus,

Mondám: korosb, de nem jobb katona. [engem.]

Azt mondtam-é, jobb?

Brut. Ha mondtad is, mit bánom én!

Cass. Caesar ha élne, nem tanácslanám,

Hogy így boszantson.

Brut. Oh hallgass! te őt

Nem merted volna így felingerelni.

Cass. Nem mertem volna?

Brut. Nem.

Cass. Mit, én nem mertem volna?

Brut. Nem, éltedért.

Cass. Brutus! ne merj sokat

Baráti érzetimre; mert különben

Olyat teszek, mit még megbánhatok.

Brut. Te megtevéd már, mit megbánni kell.

Fenyegetésed nem rémít, Cassius!

Mert oly erősen fegyverzett vagyok

Becsületemben, hogy mellettem elszáll

Mint lenge szél, melylyel nem gondolok.

Pénzt kéreték tőled s te megtagadtad.

Én pénzt szerezni nem tudok galádúl.

Ég látja, inkább szívemet veretném

És ontanám drachmákká véretem,

Mint bármi csalfasággal a paraszt

Kérges kezéből a silány keresményt

Előcsikarjam. Pénzért küldtem el,

Hadam' fizetni és te megtagadtad.

Oly tett-e ez, mely Cassiushoz illik?

S így bántam volna én is Cassiussal?

Ha Brutus ily fukar lesz valaha,

S barátitól ily rongy batkákat elzár,

Készítsetek fel minden mennykövet

Ti istenek, s törjétek ízre őt.

Cass. Én nem tagadtam azt meg.

Brut.

Sőt igen.

Cass. Nem, mondom ; csak bolond vihette meg

Azt válaszul. Te szívemet repesztéd,

Brutus. Barátja gyengeségeit

Barátnak túrni kén', enyéimet

Brutus nagyítja még.

Brut.

Nem tettem azt,

Míg nem gyötrél velök.

Cass.

Te nem szeretsz.

Brut. Hibáidat nem.

Cass.

A baráti szem

Nem lát meg ily hibát.

Brut.

A hízeltedő

Nem látna meg, bár oly roppant legyen,

Mint a magas Olymp.

Cass. Jer hát, Antonius, s jer Octavius !

Csak Cassiuson álljatok boszút,

Mert Cassius megunta a világot,

Gyűlölve attól, kit szeret, daczolva

Testvére által, szidva szolgaként,

Lesik hibáit s emlékkönyvbe írják,

Könyv nélkül megtanulják, hogy szemére

Vessék. Oh, szünet tudnám e szemekből

*a nagy bruta
lecseszés
brutus, on
schleuder*

Kisírni. Itt e kard, itt puszta mellem,
 És benne szív, mely drágább, mint Plutus-
 Bányái, dúsabb mint arany :

Ha római vagy, vedd ; én, ki megtagadtam
 Az aranyat tőled, nyujtom szívemet.
 Döfd, mint döféd Caesart, mert jól tudom,
 Midőn leginkább gyűlöléd, erősen
 Szeretted őt, mint Cassiust valaha.

Brut. Dugd vissza kardodat ; légy haragos,
 Ha úgy tetszik. Minden legyen szabad.
 Kényed szerint tégy. A gyalázatot
 Nevezd szeszélynek bár. Oh, Cassius, te
 Bárányhoz vagy csatolva, aki csak
 Úgy tart haragot, mint a kő tüzet,
 Mely ütve hirtelen szikrákat ad,
 S legott hideg megint.

Cass.

Hát Cassius

A végre élt, hogy tréfa és nevetség
 Gyanánt szolgáljon Brutusnak, midőn
 A fájdalom s rossz vére üldözik?

Brut. Ezt szólva, rossz vér üzött engem is.

Cass. Ha ennyit vállalsz, fogadd jobbomat.

Brut. És szívemet vele.

Cass.

Oh Brutus !

Brut.

Mit kívánsz?

Cass. Oh, Brutus, nincs-e benned annyi szív,
 Hogy tűrj, midőn a hirtelen szeszély,
 Mely rám anyárol szállott, elragad?

Brut. Van, Cassius, s ha eztán Brutusoddal
 Oly nagy szigorral bánnál, azt hiendi :
 Anyád czivódik és magadra hágy. (Zaj kívül.)

Poeta (künn). Bocsástatok be fővezéreinkhez ;
 Viszály van köztök ; nem jó így magokra
 Hagyatniok.

Lucil. (künn). Ne menj.

Poeta (künn).

Csak a halál

Tart vissza. (Poeta jő.)

Cass. Nos mi baj?

Poeta.

Szégyen, vezérek !

Memm... a kard... a szeszély... a halál...

Mit gondoltok? barátság, szeretet
Kapcsoljon újra, mint hozzátok illik.
Mert nálatoknál én már több napot
Láttam, bizonynal mondhatom.

Cass. Ha ha!

Milyen bohókán költ a cynicus.

Brut. Kotródj, ficzkó; menj, vakmerő különcz.

Cass. Túrd, Brutus, ez szokása.

Brut. Idejét

Válassza meg s én eltűröm szeszélyét.

A háborúban? Távozz', czimbora.

Cass. El el; hordd el magad. *(Poeta el.)*

(Lucilius és Titinius jönnek.)

Brut. Lucilius.

S Titinius, mondjátok hadnagyinknak,
Hogy éjtanyára szálljanak hadukkal.

Cass. S ti jőjjetek s hozzátok Messalát

Ide magatokkal. *(Titinius és Lucilius el.)*

Brut. Egy pohár bort, Lucius.

Cass. Nem gondolám, hogy ily haragos lehetsz.

Brut. Oh, Cassius, én bűtől vagyok beteg.

Cass. Így nem cselekszel bölcs tanod szerint,

Történetes bajoknak helyt ha adsz.

Brut. Bűt jobban ember nem tűr. Portia

Meghalt.

Cass. Hah, Portia?

Brut. Meghalt.

Cass. Hogy maradtam

Életben, így szegülvén ellened?

Oh türhetetlen, szívtörő csapás!

S mi bajban halt?

Brut. Sínylé távoztomat

S evődve, hogy az ifjú Octavius

Antoniussal oly erőre kaptak —

Mert ez, s halála híre egykorú —

Magán kívül lőn és távol levén

Őrzői, lángot nyelt.

Cass. És így hala!

Brut. Így.

Cass. Oh, halhatatlan istenek !

(*Lucius jó borral s gyertyával.*)

Brut. Ne többet róla. Egy pohár bort ! Cassius,
(*Iszik.*)

Minden vizsályt most ebbe temetek.

Cass. Szomjúzza szívem e szép zálogot.

Töltsd, Lucius, csordultig a kupát :

Sok nem lehet, mit Brutusért iszom.

(*Titinius jó Messalával.*)

Brut. Titinius, jövel. Jó Messala,

Légy üdvöz. Üljük most körül e gyertyát

És értekezzünk szükségink felől.

Cass. Portia, elköltözél !

Brut. Ne többet róla, kérelek.

Azt írják több levélben, Messala,

Hogy nagy hatalommal jönnek ellenünk

Antonius s ifjú Octavius,

S Philippihez vezérlik a hadat.

Mess. Leveleim tartalma ugyanaz.

Brut. Mi toldalékkal?

Mess.

Hogy vagy száz tanácsost

Octavius, Antonius és Lepidus

Proscriptióval küldének halálra.

* **Brut.** Itt híreink különbözők : enyéim

Hetven tanácsost mondanak, kiket

Proscriptio által vesztének el,

S közöttük Cicerót.

Cass.

Hogy? Cicerót?

Mess. Igen.

Ő meghalt, számkivetve általok.

Nődtől, uram, nem érkezett levél?

Brut. Nem, Messala.

Mess.

Sem felőle semmi hír

A többiekben?

Brut.

Semmi, Messala.

Mess.

Különös.

Brut. Mi okból kérdesz? Van talán

Híred felőle?

Mess.

Semmi sincs, uram.

Brut. Ha római vagy, beszélj nekem valót.

Mess. S te e valót túrjed mint római :

Mert ő meghalt és rendkívüli módon.

Brut. Isten veled hát, Portia. Halni kell Mindünknek, Messala.

S elmélve, hogy egykor meg kell halnia,
Erőt nyerek most elviselni azt.

Cass. E tanhoz én is szinte jól tudok ;
De nem viselné így természetem.

Brut. Elég ! most élő dolgainkra. Mit szólsz,
Ha most legitt Philippihez megyünk ?

Cass. Nem tartom jónak.

Brut. És miért ?

Cass. Ezért :

Használatosb, ha ellenség keres fel ;
Élelme fogy, fáradnak harczosi,
S magának árt ; míg mink, pihenve itt,
Nyugodtak, fedve s fűrgék maradunk.

Brut. Jobb oknak enged a jó. Itt Philippi
Között a nép csak kényszerítve hódol,
S kedvetlenül hozott nekünk adót ;
S ha most az ellen erre költözik :
Hadat szed itt, és teljesb számu lesz
S ujjabb erővel s bátorodva jó ránk.
Ezen haszontól elvághatjuk őt,
Ha szembe szállandunk Philippinél,
Mögöttünk hagyva e táj népeit.

Cass. Hallgass meg, jó öcsém.

Brut. Bocsánatoddal.

Jegyezd meg e fölött, hogy társaink
Kitelhetőleg összevonva vannak.
Hadunk fölös, s ügyünk megért ; az ellen
Növekszik napról-napra ; mink a fő
Fokon vagyunk s hanyatlás vár reánk.
Az emberek dolgának árja van,
Mely habdagálylyal boldogságra visz,
Mit elmulasztva, teljes életök
Nyomorban, s zátonyok közt zárva teng.
Ily duzzadt tenger visz most minket is ;

Használni kell, míg áradatja tart,
Vagy vesztiük a sors kedvezéseit.

Cass. Legyen mint akarod, megyünk mi is.
S Philippinél találkozunk velök.

Brut. Beszédeink közt meglepett az éj.
S természetünk adóját megkivánja,
Melyet rövid nyugvással csak szüken
Fizethetünk le. Nincs mit mondanunk még?

Cass. Nincsen. Jó éjszakát. Holnap korán
Kelünk s megyünk.

Brut. Ruhámat, Lucius! (*Lucius el.*)
Isten veled, jó Messala; Titinius,
Jó éjszakát. Nemes, jó Cassius,
Jó éjet, jó nyugalmat.

Cass. Óh öcsém!
Az éjnek ez rossz megkezdése volt.
Ne férjen meg hasonlóság lelkeinkhez,
Ne engedd, Brutus.

Brut. Minden jól van immár.

Cass. Jó éjszakát.

Brut. Jó bátya, jól nyugodjál.

Tit., Mess. Uram, jó éjszakát.

Brut. Mindnyájatokkal jó szerencse járjon.
(*Cassius, Titinius, Messala el.*)
(*Lucius visszajő a ruhával.*)

Brut. Adjad ruhámat. Hol van hangszered?

Luc. Itt a sátorban.

Brut. Hogy? te álmosan
Beszélsz! Szegény fiú, nem feddelek:
Erőn túl virrasztál. Hidd Claudiust,
S még egy cselédet. Háljanak
Itt sátoromban a szekrényeken.

Luc. Hejh! Varro, Claudius.

(*Varro és Claudius jönnek.*)

Var. Hivott urunk?

Brut. Kérlek barátim, itten háljatok;
Lehet, hogy majd fölkeltek s üzenettel
Testvérem-, Cassiushoz küldelek.

Var. Ha tetszik, állunk és várunk reád.

Brut. Nem, azt nem akarom, csak feküdjetek le ;
Mert meglehet, hogy még mást gondolok.
Nézd Lucius, a könyv, mit keresék,
Ruhám zsebében itt van.

(*Varro és Claudius lefeküsznek.*)

Luc. Jól tudám,
Hogy uram nekem nem adta.

Brut. Légy türelmes,
Jó gyermekem, nagyon feledkező vagyok.
Nehéz szemedet fenn tarthatnád-e még?
S játszhatnál egy két dalt e hangszeren?

Luc. Igen, ha tetszik, uram.

Brut. Tetszik, fiam.
Sokat zavarlak ; ám te kész szives vagy.

Luc. Tisztemben áll.

Brut. Nem kéne tiszteted
Erőn fölül is kényszerítenem.
Tudom, nyugodni vágy az ifju vér.

Luc. Már én alvám, uram.

Brut. Jól van s megint
Elalhatol ; nem tartalak soká.

Ha élek, jót teendek még veled. (*Zene és dal.*)

Ez álmos hang. Oh gyilkos szender ! e kis

Fiúra nyujtod ólom-botodat,

Ki itt zenél neked? Kedves fiú,

Jó éjszakát. Olyan kiméltelen

Nem lészek hozzád, hogy fölkeltsz.

Ha bólogatsz, eltörnéd hangszered.

Kiveszem kezedből. Most jó éjszakát.

Hadd látom. Nincs behajtva a levél,

Hol elhagyám az olvasást? de itt van ! (*Leül.*)

(*Caesar szelleme jő.*)

Mi rosszul ég a gyertya ! Hah, ki jó itt?

Úgy gondolom, szememnek gyöngesége

Ábrázza e kisértő tüneményt.

Felém közelget. Vagy te valami?

Isten vagy angyal, ördög, vagy mi vagy,

Mitől fagy vérem, felborzad hajam ;

Mondd meg, mi vagy?

*Marjóné a zene,
kedves menyasszony*

*fontos
szavak
olvasni
mest*

Szell. Rossz szellemed.

Brut. Miért jössz?

Szell. Azt mondani, hogy meglátsz Philippinél.

Brut. Jól van. Tehát ismét látandalak.

Szell. Igen, Philippinél.

Brut. Nos hát Philippinél látlak megint.

Im eltünöl, hogy bátorodni látsz.

Gonosz szellem, veled még több beszédem

Lett volna. Hejh! fiú te, Lucius!

Ébredjetek fel, Varro, Claudius!

Hejh Claudius!

Luc. Uram, a húr hamis.

Brut. Azt véli, most is hangszerrel mulat.

Ébredj fel, Lucius.

Luc. Parancsolóm!

Brut. Mi álmod volt, hogy úgy kiáltozál?

Luc. Tudtomra nem kiálték.

Brut. Sőt igen.

Láttál valamit?

Luc. Nem láttam semmit is.

Brut. Alugyál megint. Hejh Varro, Claudius!
Ficzkó te, kelj fel.

Var., Claud. Uram.

Brut. Miért kiáltozátok álmotokban?

Var., Claud. Kiáltozánk, uram?

Brut. Igen. Talán

•Szemléltetek valamit?

Var. Nem én, uram,
Nem láttam semmit.

Claud. Én sem.

Brut. Menjetek.

Ajáljatok testvérem Cassiusnak;

Mondjátok, menjen jó korán előre

Hadával s mink követni fogjuk őt.

Var., Claud. Parancsod teljesíve lesz. (El.)

ÖTÖDIK FELVONÁS.

I. SZIN.

Philippi síkja.

(Octavius, Antonius és Hadaik jönnek.)

Oct. Reményem, íme, teljesedve van,
Antonius. Te azt mondad, az ellen
Nem fog leszállni, a hegyen marad
S a felső tájakon. S máskép ütött ki:
Sergők közel van. Itt Philippinél
Akarnak bennünket csatára hívni,
Előbb feelve, mint mi kérdenénk.

Ant. Ne hidd! szívökbe látok én, s tudom
Mért tesznek így; örülnének bizony,
Ha más helyen volnának. S ím leszállnak
Félelmes kérkedéssel, azt remélve
Velünk e mozgás által elhíttetni,
Hogy szívök bátor; ám ez mind nem így van.

(Hirnök jön.)

Hirn. Készüljetez, vezérek; ellenink
Vitézi pompával közelgenek.
A harczy véres zászló fenn lobog,
S valaminek tüstént kell történnie.

Ant. Octavius, vezessed népedet
Balkéz felé a síkon lassudan.

Oct. Te balra, és én jobbra.

Ant. Tervemet
Mért vágod át ily szorgos pillanatban?

Oct. Nem vágom át; de tenni így fogok.

(*Hadzene.*)

(*Dobszó mellett jönnek Brutus, Cassius és Hadaik. Lucilius, Titinius, Messala és Mások.*)

Brut. Megállanak; szándékok szólani.

Cass. Megállj, Titinius; szóljunk velök.

Oct. Antonius, adjunk jelt a csatára?

Ant. Ne Caesar, várjuk felhívásukat.

Távozzatok; a vezérek szólani
Akarnak.

Oct. Várjatok, míg jelt adunk.

Brut. Ütés előtt szó, nemde honfiak?

Oct. Nem mintha jobb szeretnők, mint ti, a szót.

Brut. Jobb rossz ütésnél a jó szó, Octavius.

Ant. Jó szót adsz, Brutus, rossz ütéseidhez;

Tanú a rés, melyet Caesar szíven

Ütél, kiáltva: Caesar üdvözöllek!

Cass. Antonius, dőféseid mivolta

Bizonytalan; mi szódat illeti,

Az megrabolta Hybla méheit

S mézetlen hagyta.

Ant. S nem fulánktalan.

Brut. Igen, sőt hangtalan; mert ellopád

Döngésöket, s nagyon bölcsen, fenyítsz

Előbb, mint szúrnál.

Ant. Árulók, ti nem

Tevétek úgy, midőn alávaló

Gyiloktok egymást éré Caesaron.

Vigyorogtatok, mint a majom,

Csúszátok, mint az eb, bókoltatok

Rabszolgaként, míg hátulról gazúl

Az átkos Casca nyakba szúrta Caesart.

Hizelkedők!

Cass. Hizelkedők! köszönd

Magadnak, Brutus; most nem sértene

E nyelv, ha Cassius rendelkezik.

Oct. Térjünk az ügyre. Szóváltás ha izzaszt,

A próba véresb cseppeket kívánand.

Im árulókra rántom kardomat:

Ha vélitek, hogy ismét visszaszáll?
Soha, míg Caesar huszonhárom sebe
Boszúlva nem lesz, vagy vérébe dől
Egy másik Caesar árulók vasától.

Brut. Caesar, te nem halhatsz meg árulóktól,
Hacsak magaddal nem hozsz.

Oct. Úgy hiszem,
Nem sorsom halni Brutus kardja által.

Brut. Volnál fajodnak legnemesbje bár,
Oh ifjú, nem halhatnál díszesebben.

Cass. Kényes fiú, e díszre érdemetlen,
Ily korhely czimborával frigyessülten.

Ant. A régi Cassius.

Oct. El! jerünk, Antonius.
Szemben daczolva hívunk ki, árulók.
Ha víni mertek, szálljatok ma sikra;
Ha nem, mikor majd kedvetek derül.

(Octavius, Antonius és seregeik el.)

Cass. Fújj szél, dagadj hullám, és úszsz hajó:
Feljött az ár s koczkán van mindenünk.

Brut. Lucilius, halld, egy szóm van veled.

Lucil. Uram! *(Brutus és Lucilius elvonulva
beszélnek.)*

Cass. Messala!

Mess. Mit szól vezérem?

Cass. Messala,

Ez születésem napja; e napon
Látott világot Cassius. Messala,
Add jobbod s légy tanúm, hogy a szabadság
Ügyét, miként Pompejus, kénytelen
S akaratom ellen bízom csatára.
Tudod, Epicurus oktatásához
Szítottam eddig; most megváltozott
Gondolkozásom s részint hinni kezdek
A jósjeleknek. Sardisból jöven,
Zászlóink elsejére két hatalmas
Sas szállt le s ott ült, harcosink kezéből
Mohón falván s evén. Philippiig
Kisérték el. Ma reggel elhagyának,

S fejünk fölött helyettök varju, holló
 És kánya repked s mint kór martalékra
 Néznek le ránk s gyász mennyezet gyanánt
 Terül ki árnyok, mely alatt hadunk
 Lelkét feladni készen itt hever.

Mess. Ne higgyed azt.

Cass. Csak úgy félig hiszem.
 Mert lelkem ép és eltökélt vagyok
 Minden veszélylyel bátran szembe szállni.

Brut. Tedd azt, Lucilius.

Cass. Most, kedves Brutusom,
 Adják az istenek, hogy napjainkat
 Baráti frigyben húzzuk agg korig.
 De minthogy ember dolga tudva nincs,
 Gondoljuk, ami legrosszabb jöhet ránk.
 Ha e csatát elvesztjük, úgy utószor
 Van most, hogy egymással beszélhetünk.
 Mit vagy határozott tenni ily esetben?

Brut. Mit bölcsesség azon szabálya tart,
 A mely szerint Catót kárhoztatám,
 Hogy önmagát megölte. Nem tudom mint,
 De gyávaságnak tartom, életet
 Az eshetők miatti félelemből
 Így szegni meg. Tűréssel fegyverezve
 Bevárom a hatalmak végzetét,
 Kik minket itt alatt kormányzanak.

Cass. És így, ha veszti a csatát, türended,
 Hogy Róma utczáin diadalmasan
 Hurczoljanak?

Brut. Nem, azt nem, Cassius.
 Nemes római, ne hidd, hogy valaha
 Rómába Brutus kötve megy. Magasb
 Érzelme van. De mit Martius idusa
 Kezdett, a munkát e nap végzi be ;
 S ha látjuk ismét egymást, nem tudom.
 Azért utolsó búcsunkat vegyük.
 Légy boldog mindörökre, Cassius.

Mosolygunk rajt, ha még találkozunk ;
Ha tán nem, úgy e búcsuvét helyes volt.

Cass. Légy boldog mindörökre. Brutusom ;
Ha találkozunk, mosolygunk rajt' bizonynyal,
Ha nem, való: e búcsuvét helyes volt.

Brut. Most rajta, menjünk ! Oh hogy e napi
Dolgoknak végét tudná emberész !
De elég, hogy a nap véget ér s a vég
Majd akkor tudva lesz. Keljünk tova. (El.)

II. SZIN.

Ugyanott. Csatamező. Zaj.

(*Brutus és Messala jönnek.*)

Brut. Nyargalj, Messala, nyargalj és vidd ez
Oda túl a hadhoz ; rohanjanak. (*Erős riadó.*) [írást
Egyszerre mind, mert, amint észrevettem,
Lankadt a harcz Octavius felén
S gyors támadással megdönthetjük őket.
Nyargalj, Messala, mind hadd szálljanak le.

(El.)

III. SZIN.

Ugyanott. Más része a síknak. Hadi zaj.

(*Cassius és Titinius jönnek.*)

Cass. Oh nézd, Titinius, a gaz nép szalad !
Magam magaméinak ellensége lettem.
Ez a zászlóm már fordult ; én a gyávat
Mögöltem és ezt tőle elvevém.

Tit. Oh, Cassius, Brutus nagyon korán
Adá a jelt, s megnyomván egy kevéssé
Octaviust, mohón hajtott neki.
Vitézi zsákmányoltak, míg mi végkép
Bezaratánk Antonius hadától.

(*Pindarus jó.*)

Pind. Szaladj tovább, uram, szaladj tovább.
Már sátorodban jár Antónius.

Nemes Cassius, távozzál messze innen.

Cass. E domb eléggé távol van. Titinius,
Nézd: sátram az, hol látom a tüzet?

Tit. Az, uram.

Cass. Titinius, ha engemet szeretsz,
Ülj fel loyamra, sarkantyúzd, a míg
Ama hadakhoz vitt és visszahoz,
Hogy tudjam azt bizonynal, a hadak
Barát vagy ellenség-e?

Tit. Itt termek tüstént, mint a gondolat.

Cass. Menj, Pindarus, menj, hágj fölebb a
Látásom tompa volt mindenha! Nézd [dombra.
Titiniust s mondd, mit látsz a mezőn! (*Pindarus el.*)
Ez nap születtem; megkerült időm
És a hol kezdém, ott végzendem el:
Éltem lejárta útkörét. Fiú,
Mi ujság?

Pind. (*fenn*). Oh uram!

Cass. Mi baj?

Pind. Titiniust

Lovasok kerítik s rajta hajtanak.
De vágat ő is, most csaknem beérték.
Most, most Titinius! Leszállanak
Néhányan, oh, és ő is: fogva van. (*Kiáltás.*)
És halld! örömeükben mint ujjonganak.

Cass. Jőjj el, ne nézd tovább. Oh, gyáva én,
Ki élek, míg legjobb barátimat
Szemeim előtt elfogják. —

(*Pindarus jön.*)

Jőjj ide.

Fiú. Rabbá tevélek Parthiában
S meghagyva életedet, fölesketélek,
Hogy bármit megtenned parancsolok,
Véghez viended. Jőjj most, s teljesítsd
Az esküt. Légy szabad s e karddal itt,
Mely Caesart döfte, nyisd meg e kebelt.
Ne válaszolj. Itt, tartsad markolatját,

S ha arczom fedve lesz, mint most vagyon,
Intézd felém. Caesar! torolva vagy,
S azon karddal, mely tégedet megölt.

(*Meghal.*)

Pind. Így most szabad vagyok, de nem levék az,
Ha rajtam állott volna. Oh, Cassius,
E hontól Pindar messze bujdosik,
Hol őt ne lássa többé római.

(*El.*)

(*Titinius visszajő Messalával.*)

Mess. Kölcsönbe megy, Titinius. Nemes
Brutus legyőzte Octavius hadát,
Mint Cassius hadát Antonius.

Tit. E hír majd felvidítja Cassiust.

Mess. Hol hagytad őtet?

Tit. Teljes csüggedésben
Rabjával Pindarussal itt a dombon,

Mess. Nem ő, ki ott a földön elterült?

Tit. Nem úgy terült, mint élő. Oh szivem!

Mess. Nem ő az?

Tit. Nem, Messala; volt, de már
Nem Cassius többé. Oh nyúgovó nap,
Mint éjre szállasz rőt sugáriddal,
Úgy szálla vérben Cassius napja le;
Rómának fénye szállt; lejárt napunk;
Most felleg, harmat, vész, jöjj: — tetteink
Már téve vannak. Nem bizott merényem
Sikerében s e tettet az tevé.

Mess. Nem vára jó sikert, s az tette ezt.
Oh mélabú fia, gyűlölt tévedés,
Mért képzesz dolgokat, mik nincsenek,
Az éber ész elé? könnyen fogant
Csalatkozás, te nem születesz soha
Szerencsésen; mert a ki hordozott,
Anyádat gyilkolod meg.

Tit. Pindarus!
Hejh, hol vagy Pindarus?

Mess. Keressed őt,
Titinius, míg én megyek nemes
Brutus fülét e hírrel általütni;

Átütni, mondhatom ; mert fent aczél,
Méregbe mártott nyíl Brutus fülének
Oly kedves épen, mint e hír leend.

Tit. Siess el, Messala, én majd Pindarust
Keresem fel addig. *(Messala el).*

Mért küldél tova,
Derék Cassius? Én nem barátaiddal
Találkozám-e? Nem tevék-e ők
E győzelem füzérét homlokomra,
Hogy adjam át neked? Nem hallhatád-e
A felkiáltást? Ah, te balra értél
Minden körülményt. Ám e koszorút
Feltenni homlokodra Brutusod
Parancsolá, s parancsát teljesítem.
Jőjj gyorsan, Brutus, s lássad e helyen,
Mint tisztelem meg Cajus Cassiust.
Bocsánat, istenek, ez római halál :
Jőjj Cassiusnak kardja és találd
Titinius szívét. *(Meghal.)*

*(Zaj. Messala visszajön. Brutus, ijfu Cato, Strato,
Volumnius és Lucilius.)*

Brut. Hol, Messala, mondd, hol fekszik teteme?

Mess. Amott, s Titinius kesergi őt.

Brut. Titiniusnak arcza fölfelé van.

Cat. Meghalt.

Brut. Oh Caesar ! most is tart hatalmad,
Lelked körüljár, s minden belseinkre
Fordítja kardjainkat.

Cat. Derék Titinius !
Im Cassiust mint koszorúzta meg. *(Tompa zaj.)*

Brut. Él, mint ezek, még két ily római?

Az ég veletek, utósó rómaiak.

Lehetetlen, hogy hasonlót valaha
Szülhessen Róma. E halottnak én,
Barátim, több könyűvel tartozom,
Mint mennyit megfizetni láttok itt.

De lelek időt, oh, Cassius, lelek

Időt reá. Most küldjük tetemét

Tharsosba innen. Itt a harczmezőn

Nem teszszük sírba, mert csüggesztene.
 Lucilius, ifju Cato, jőjjetek
 Keljünk a síkra ; Labeo, Flavius
 Vigyétek a hadat. Most három óra,
 S ez éj előtt még, rómaiak, szerencsét
 Kísértni menjünk egy másik csatában. (El.)

IV. SZIN.

Más része a harczmezőnek.

(Zaj. Katonák jőnek viaskodva mind a két seregből ; azután Brutus, Cato, Lucilius, s egyebek.)

Brut. Még rajta, bátran, rajta, honfiak.

Cat. Mely fattyu nem megyen? ki jó velem?

Kikiáltom ím a harczmezőn nevem :

Hejh ! én vagyok Marcus Cato fia,

A hon barátja, zsarnokgyűlölő,

Hejh én vagyok Marcus Cato fia ! (Támad.)

Brut. És Brutus én, Marcus Brutus vagyok,
 Honom barátja ;
 Ismerjete meg, Brutus én vagyok.

(Megy, az ellenséget megtámadja ; Cato megnyomatván, elesik.)

Lucil. Ifjú s nemes Cato ! te halva vagy ;
 Vitézül, mint Titinius, halál ;
 Méltán becs illet, mint Cato fiát.

1. **Kat.** Add meg magad, vagy meghalsz.

Lucil.

Megadom.

De csak hogy haljak ; íme fogjad ezt (Pénzt nyújt.)
 S ölj meg legitt, öld meg Brutust, s szerezz
 Halála által hírt.

1. **Kat.** Az nem szabad.
 Oh, ez nemes fogoly !

2. **Kat.** Hejh ! félre innen,
 Antoniusnak meg kell mondani,
 Hogy Brutus fogva van.

1. Kat. Majd megjelentem.
Jön a vezér.

(*Antonius jő.*)

Uram, Brutus fogoly ;
Brutust fogolylyá tettük.

Ant. Hol vagyon?

Lucil. Ő ment, eléggé ment, Antonius.
Hidd el nekem, hogy ellenség soha
Nemes Brutust nem fogja élve meg :
E szégyentől megóják istenek.
Ha halva vagy élve megleled, magához.
Brutushoz illőleg találod őt.

Ant. Barátom, ez nem Brutus, bár bizonyra
Mondom, nem olcsóbb értékű fogoly.
Vigyázzatok rá, tartsátok szelíden.
Inkább ohajtok ily embert barátúl
Mint ellenségemül. Most menjetek,
Nézzétek : Brutus él-e vagy halott,
S Octavius sátrába hozzatok hírt,
Mint állnak dolgaink.

V. SZIN.

Más része a harczmezőnek.

(*Brutus, Dardanius, Clitus, Strato és Volumnius jőnek.*)

Brut. Szegény maradvány hú barátaimból,
Nyugodjatok meg e sziklán.

Clit. Uram,
Statilius fáklyáját fölmutatta

De nem jön : fogva, vagy tán ölve van.

Brut. Clitus, jer ülj le. Ölve, most a szó :
Ily tett napirenden áll. Hallod Clitus? (*Súg.*)

Clit. Mit? én, uram? nem széles e világért.

Brut. Csitt, szót se többé.

Clit. Inkább magamat.

Brut. (*sugva*). Dardanius, halld.

Dard. Én tenném-e azt?

Clit. Oh Dardanius !

Dard. Oh Clitus!

Clit. Mily rossz ajánlást tett Brutus neked?

Dard. Hogy őt megöljem. Nézd, mint elmerült.

Clit. A jeles edény most már úgy tele van
Keservvel, hogy szemén kiömledez.

Brut. Egy szóra, jó Volumnius, jövel.

Vol. Mit szól uram?

Brut. Csak ezt, Volumnius.

Caesarnak lelke megjelent előttem

Két ízben éjjel. Sardisnál előbb

S mult éjjel itt Philippi síkjain.

Óráam eljött, tudom.

Vol. Nem úgy, uram.

Brut. Sőt ez bizonyos, Volumnius.

Mint áll a világ, lát'd, Volumnius.

Az ellenség az örvényhez szorított: *(Távoli zaj.)*

Jobb önként ugranunk, mint várni, míg

Belé taszítanak. Jó Volumnius,

Egy iskolába jártunk, jól tudod;

E régi szeretetre kényszerítlek,

Tartsd kardomat, míg én belé esem

Vol. Ez nem baráthoz illő tiszta, uram. *(Zaj közelit.)*

Clit. Fuss, fuss, uram, tovább itt nem marad-
[hatsz.

Brut. Az istenek veled — s veled Volumnius.

Strato, te eddig folyvást aluvál,

Élj boldogúl, Strato, Jó földiim!

Örül szívem, hogy teljes életemben

Nem leltem embert hozzám hűtelent.

Engem nagyobb dics ér e rossz napon,

Mint Marcus Antonius s Octavius

Ez aljas győzelemmel nyerni fognak.

Most éljetez mindnyájan boldogúl,

Mert Brutus nyelve már bezárja élte

Történetét. Szememre éj borong,

Testem pihenni vágy, mely csak azért

Fáradt, hogy ezt az órát érje el.

(Zaj; közben kiáltás: Fuss, fuss, fuss.)

Clit. Fuss, fuss, uram.

Philippinél való levetésem
 és szöveg leír

Brut. El, majd követlek.

(*Clitus, Dardanius, Volumnius el.*)

Kérlek Strato, maradj urad körül.

Te jó szívű legény vagy; életed

Ezáltal vett becsületízt magába.

Tartsd kardomat s fordulj el míg belé

Omlandom. Strato, megteended-e?

Strato. Add jobbodat, s az istenek veled.

Brut. Elj boldogúl. Caesar, most légy nyugott:

Nem öltelek meg fél ily örömetst.

(*Kardjába omol s meghal.*)

(*Zaj. Visszavonulás. Octavius, Antonius, Messala,*

Lucilius, s a sereg jönnek.)

Oct. Mi ember ez itt?

Mess.

Uramnak embere.

Szólj Strato, hol van urad?

Strat.

Ment a bilincstől,

Melyet te hordasz, Messala; tetemét

Égethetik csak porrá a nyerők,

Mert Brutus önnön győzte meg magát,

És senki másnak díszit nem ad halála.

Lucil. Igy kelle Brutust lelni. Köszönöm,
Brutus, hogy megbizonylád szavamat.

Oct. Brutus, cselédid mind megfogadom.
Legény, akarod idődet nálam tölteni?

Strat. Igen, ha általenged Messala.

Mess. Strato, mint halt uram?

Strat. A kardot én tartám s úgy dőlt belé.

Mess. Octavius, tehát vedd által őt,
Ki uramnak a végszolgálatot tevé.

Ant. Ez volt a legnemesbik római
Mindnyája közt; a többi lázadók,

Amit tevének, ő kivüle, mind

Kajánságból tevék nagy Caesar ellen.

Ő tiszta szándékból és egyedül

Közjó miatt szövethkezett velök.

Szelíd volt élte, s úgy vegyültenek

Az elemek benne, hogy fölkelhete

A természet s világnak mondható:

♦Ez férfi volt.

Oct. Erényéhez képest bánjunk vele,
Temetési gyászszal s minden tisztelettel,
Bajnokhoz illő díszben teteme
Az éjjel sátoromban fog fekünni.
Most hadd nyugodjék a nép, és mi menjünk
A nap dicsőségét megosztani.

1) itt a drámai fordulópont.
A & erkölcsi világy neudvel
ellené seth

Lizy ligesi Liliomfi

Banklans Karona 16

En. Frangola Medachristina

Vernas Aldokaf } 1000 maste

Maroklan

(Lomyni Sundu)

Kisfaludy

Lyose

Cochaloni salan Kessomasa

Kösd.

Viblungi iuck

Evessok parad Milton

Divina komedia Dante

Kalevala Manfred Byron

Alelan colt promethens

Vijjisek Kisfala Kerok

Salodasok beam'orok